

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

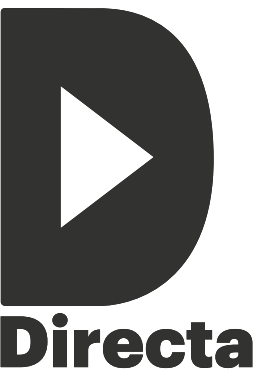
Núm. 488 del 13/11 al 26/11 de 2019 2,5 €

Polícies de guerra

Una acadèmia privada catalana envia agents de seguretat pública a estats com Israel per accedir a una formació militar que no poden rebre en territori espanyol

pàg. 4-11

periodisme cooperatiu per la transformació social

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

- A fons
- Grup d'investigació
- Miralls
- Gemma Garcia
- Cruïlla
- Laia Mas i Guille Larios
- Impressions
- Laia Alsina, Ekaitz Garate i Xavier Puig
- Roda el món
- Oriol Andrés i Joan Mas
- Expressions
- Clara Macau i Núria Curcoll
- La indirecta
- Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- L'espina
- Carlos Villafranca
- Fotografia
- Víctor Serri
- Il·lustració
- Roser Pineda i Lluís Ràfols
- Correcció
- Èlia Olivan
- Edició
- Ignasi Franch
- Disseny gràfic i compaginació
- Pau Fabregat
- Projecte gràfic
- Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Coordinació web
- Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Coordinació País Valencià
- Ester Fayos
- Audiovisuals
- Sònia Calvó i Marta Pérez
- Administració i subscripcions
- Ester Mora
- Difusió
- Estel·la Marcos
- Publicitat i distribució
- Paula Rodríguez
- Gestió web
- Talaios Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS: Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Interviu'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

- CONTACTES:
- General directa@directa.cat
- Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
- Redacció València paisvalencia@directa.cat
- Subscripcions subscripcions@directa.cat
- Publicitat publicitat@directa.cat
- Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: VICTOR SERRI I PAU FABREGAT

La Directa enguany ha rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del seu pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Formació militar per a agents de l'Estat espanyol
Membres dels cossos de seguretat reben instrucció paramilitar en cursos celebrats al Brasil o l'Estat d'Israel. Per Nil Ribot.

El negoci dels exèrcits a la carta
Exmembres de policies, exèrcits o guerrilles es reconverteixen en soldats privats o corporatius. Per Blanca Todó.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Mari Luz Esteban
L'antropòloga i activista enfoca el feminisme com la muda de la pell des d'un sentir "múltiple, divers i contradictori", sota la poderosa idea d'estar juntes. Respon a preguntes de Sara Borrell. Amb fotografies de Miguel Lopez Mallach.

IMPRESSIONS

16-18

Estranyament revoltades
Carla Alsina Muro, sociòloga feminista, sobre les dones en la confrontació. Il·lustració de Roser Pineda.

Vora el riu, no hi facis el niu
Un article d'opinió de Gabriel Borràs Calvo. Il·lustració de Cafeïna Prints.

CRUÏLLA

19-21

Relleu cooperatiu
La transformació d'empreses mercantils en cooperatives s'ha donat sobretot en contextos de lluites laborals i crisis econòmiques, però recentment també es produeix a escala més petita. Un reportatge de Carles Masià i Pablo Bonat.

RODA EL MÓN

22-26

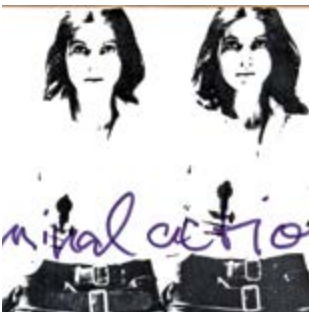

Dictadures digitals a Àfrica
Talls d'internet o de l'accés a les xarxes socials per obstaculitzar les protestes. Per Fernando Díaz Alpuente.

A Colòmbia no importa la vida
El conflicte armat torna a agafar un caràcter sanguinari. Per Berta Camprubí.

EXPRESSIONS

27-31

Cos, sexualitat i poder
L'art amb perspectiva de gènere guanya presència en mons diversos, des de les xarxes socials fins a un espai institucional com el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Un reportatge de Marta Molas.

Un cafè descafeïnat
Un relat d'Anna Vilamú, il·lustrat per Poxpolo Gorria.

INDIRECTA

32

Entrevista a Josina Machel
Berta Camprubí conversa amb l'activista moçambiquesa per la defensa dels drets humans i per la dignitat de les dones. Busca maneres d'influir en les polítiques públiques que afecten les víctimes de la violència masclista. Foto de Victor Serri.

Més que mil paraules

SÒNIA CALVÓ | Algunes manifestants assegudes entre les cues que porten a la Jonquera. L'endemà de les eleccions a l'Estat espanyol, més de tres mil manifestants van bloquejar l'autopista N-II a l'alçada de l'antiga frontera amb l'Estat francès. Organitzats amb carpes, queviures i tot allò necessari per resistir el fred muntaner, van bloquejar la frontera durant més de vint-i-quatre hores.

Comunitat Directacoop

Quan l'actualitat s'accelera

Eloi Latorre | @homestatic

Totes sabíem que cauria la sentència i que seria dura. I que els carrers bullirien. Dies abans del 14 d'octubre, la data triada pel Tribunal Suprem per donar forma penal al macrosumari contra l'1-O, ja s'anaven perfilant calendaris i anuncis de mobilitzacions, però es mantenien incògnites (lògiques, d'altra banda, en temps de repressions *in crescendo*). Si volíem fer seguiment informatiu de totes les reaccions a la sentència judicial, calia organitzar-nos bé per tenir capacitat de reacció davant d'escenaris incerts. Podia passar qualsevol cosa en qualsevol lloc. Com tanta gent aquests dies, ens hem coordinat a través d'un grup de Telegram, que ha aplegat una quarantena de col·laboradores (redactores, fotògrafes, gent de l'equip d'audiovisuals... però tothom ha acabat fent una mica de tot) repartides arreu del territori, disposades a anar amunt i avall així que corria

l'avís d'un nou tall viari o d'un moviment de furgonetes policials. Moltes han estat hores i hores al peu del canó, sovint intempestives quan les càrregues s'allargaven fins a la matinada. Algunes s'hi han deixat una mica de pell: tres persones que han cobert les protestes per a la DIRECTA han rebut cops de porra o impactes de foam, una d'elles en dues ocasions. Totes han desafiat la resistència de les seves bateries del mòbil per enviar fotos, vídeos i registres d'àudio explicant

L'espina

La llet...
que tan bon punt fot hòsties com blanqueja

/ MARC VERS

què passava el més ràpid possible. Tot aquest material ha fornit la nostra edició digital on, en format de minut a minut, hem tractat de notificar allò que anava succeint. Ho hem fet sempre prioritzant la publicació d'allò que les col·laboradores pròpies de la DIRECTA podien veure i comprovar *in situ*. Això potser ens resta agilitat en moments de màxima precipitació de fets, però creiem necessari aplicar aquest principi de rigor periodístic. Hem intentat, alhora, que el relat de l'actuali-

tat més estricta no ens devorés. L'hem combinat amb cròniques i altres peces d'anàlisi que posessin el focus en perspectiva llarga sobre l'impacte dels fets d'aquesta tardor calenta. I tot això tenint en compte igualment que no volíem abocar tots els esforços en el que passava als carrers i les places, perquè hi ha més enllà del procés i en cap cas volem convertir-nos en monotemàtics. Tot això suposa un joc d'equilibris complex quan l'actualitat s'accelera.

ERASMUS PARAMILITAR PER A AGENTS DE L'ESTAT ESPANYOL

La marca lleidatana G.O.A. Tactical Industries entrena policies a l'Estat d'Israel, Polònia o el Perú per esquivar el marc legal espanyol i instruir-los en armament i tècniques que sobrepassen les funcions que tenen atribuïdes

Nil Ribot | @La_Directa

Matí de tardor a la terra ferma. El petit municipi d'Alpicat (Segrià), amb poc més de 6.000 habitants, es lleva un dia més amb la vista posada al camp, on reposa la seva principal activitat econòmica: el cultiu d'arbres fruiters. Tanmateix, la majoria de la població desconeix que als seus carrers s'amaga la seu de la millor acadèmia de formació policial i militar del món, segons les enquestes realitzades l'any 2018 als principals centres del ram d'Europa, Llatinoamèrica, l'Orient Mitjà i Àfrica. Francisco Galvan Pardo, conegut amb el sobrenom de *Siscu*, abandona al migdia el que sembla una antiga cotxera, de les portes de la qual pen-gen diversos cartells que anuncien vetllades amb combats de kick-boxing i boxa tailandesa. Aparcat al davant, un cotxe amb un logotip d'una calavera, dues ales, la inscripció llatina "cum honore" (amb honor) i l'acrònim de Grup d'Operacions Avançades (G.O.A.), que anuncia la marca comercial de la qual Galvan és fundador i actual director general.

El local, ubicat al número 29 del carrer Doctor Fleming de la localitat lleidatana, alberga un gimnàs i oficines des de les quals s'organitzen desenes de cursos amb l'objectiu d'articular un sistema d'ensenyament tàctic i operatiu dirigit a integrants de totes les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE), de les forces armades, del funcionariat de presons i de les plantilles d'empreses de seguretat privades. Amb aquest propòsit, Galvan compta amb més de cinquanta instructors que imparteixen una vintena de formacions en matèries com el maneig d'armes curtes, escopetes, subfusells o rifles de precisió; l'execució d'operacions especials i en *zones hostils* o mètodes de contravigilància.

A més, els tentacles de G.O.A. Tactical Industries s'estenen fins a la consultoria i l'assessorament en

seguretat d'instal·lacions i ambaixades; la disponibilitat d'escortes armats a l'Estat espanyol i a la resta del món mitjançant un servei d'operadores; la producció de munició amb l'empresa suïssa Ammo, i la importació d'accessoris i armes amb la polonesa Helikon-Tex i la turca Trex Defence, respectivament.

L'Estat d'Israel, al punt de mira

L'expansió internacional de la marca d'Alpicat té un motiu principal a banda d'augmentar el prestigi: les condicions de formació al sector de la seguretat són molt més restrictives a l'Estat espanyol que

Francisco Galvan és el fundador d'una iniciativa comercial sota la qual s'organitzen desenes de cursos

Algunes de les formacions que ofereix s'han deslocalitzat per defugir la legislació vigent

Francisco Galvan dirigeix una instrucció a Polònia / G.O.A. TACTICAL

Una agent dels Mossos amb militars espanyols durant un entrenament / G.O.A. TACTICAL

a l'Estat d'Israel. Segons explica l'informe *Defensa, seguretat i ocupació com a negoci*, coordinat per entitats com l'Institut Internacional per a l'Acció No-violenta (Novact) i el Servei Civil Internacional amb la col·laboració del Centre Delàs d'Estudis per la Pau, a l'Estat hebreu qualsevol policia pot gaudir d'unes condicions que aquí només estan disponibles per als cossos d'elit.

Per posar un exemple, els agents regulars no poden entrenar-se a l'Estat espanyol disparant en grup i amb diversos participants simultàniament: ho han de fer sempre individualment i en posició estàtica, davant d'un mur de formigó o terraplè. També troben obstacles pel que fa a la quantitat de munició i les armes disponibles, sempre sense capacitat de ràfega i amb una limitació de carregador de quatre cartutxos. Mentre que les persones participants en els cursos a l'Estat d'Israel poden disparar fins a 2.500 bales en quinze dies, aquí la llei només permet utilitzar-ne 75 en tot un any.

Aquesta és una de les raons per les quals l'Estat hebreu s'ha convertit en un lloc de peregrinació per a policies i militars d'arreu del món. Membres de diverses policies locals, els Mossos d'Esquadra, l'Ertzaintza, el Cos Nacional de Policia (CNP) espanyola, la Guàrdia Civil, les forces armades i la Guàrdia Reial han pres part en cursos organitzats per G.O.A duts a terme en ubicacions com l'Estat d'Israel. Ho certifiquen els missatges emesos a les xarxes socials on se'n vanaglorien i els centenars de fotografies compartides dels seus entrenaments, on es poden trobar elements identificatius del material reglamentari que utilitzen els cossos esmentats.

Francisco Galvan és instructor de kravmagà, sistema oficial de lluita i defensa personal utilitzat per les Forces de Defensa d'Israel (FDI), executores de l'ocupació il·legal dels territoris palestins que han

denunciat reiteradament múltiples organismes internacionals. La seva llarga trajectòria en aquest estat també l'ha fet valedor de la titulació d'escorta professional i d'un màster universitari en terrorisme i contraterrorisme internacional. Després d'anys dirigint cursos d'instrucció a altres països de la zona com el Líban, Síria o Jordània, Galvan ha consolidat les seves relacions amb socis israelians mitjançant convenis amb empreses com Masada Tactical System i Clear-Zone Protection. Ambdues són líders mundials en entrenaments tàctics i de combat propis de les unitats SWAT ('armes i tàctiques especials', en català), equips d'elit entrenats per dur a terme operacions d'alt risc que queden fora de les capacitats i tasques d'agents regulars,

com el rescat d'ostatges o l'anomenada lluita contra el terrorisme.

"L'entrenament i l'acció real són constants, motiu pel qual es podria dir que són els més preparats del planeta per afrontar situacions límit amb més garanties de supervivència. Per això ens enorgullim de comptar entre les nostres files amb diversos instructors israelians", apunten al web de G.O.A. Tactical. Guyc'ho Rozenfeld -fundador de Masada- i Tal Skornik són els seus homes de referència a l'altra banda del Mediterrani. Skornik és un llinatge familiar que l'any 1999 va crear Skornik Security Ltd., companyia del conglomerat securitari que manté importants relacions amb les FDI i el »

» govern i opera en aquest sector mitjançant la marca Clear Zone.

La Global Anti-Terror School

Un dels centres d'entrenament on empreses com G.O.A. duen a terme els cursos, que duren entre una i dues setmanes i tenen un cost aproximat de més de 1.500 euros per les persones que en prenen part (sense incloure el preu dels bitllets d'avió), és la Global Anti-Terror School. Aquest complex s'ubica a escassos dos quilòmetres de la frontera nord-est de la Franja de Gaza, on, des de l'any 2007, gairebé dos milions de persones viuen sota un setge permanent pel bloqueig terrestre, aeri i marítim imposat per l'Estat d'Israel.

L'acadèmia està a tocar de la localitat de Sderot, protegida pel sistema antimíssils batejat com a "cúpula de ferro". És considerada un servei públic i governamental, ja que s'encarrega de donar formació contínua a moltes unitats policials i militars israelianes de les quals els seus instructors han format part en el passat o per les quals encara treballen. Per les empreses que hi confien, la localització d'aquest complex suposa un valor afegit, perquè està en una zona en permanent conflicte i permet una experiència única i real. Per entrenar-s'hi, cal superar una formació en evacuació i aprendre el protocol d'entrada als búnquers que hi ha a les instal·lacions. Entre molts altres equipaments, s'hi pot trobar una *killer house* (casa d'assassins) per practicar assalts en recintes tancats.

L'any 2018, Francisco Galvan va formar en aquest centre almenys dos grups d'alumnes els mesos de juny i desembre. Enguany, hauria dut a terme a l'Estat d'Israel, com a mínim, un curs de protecció de personalitats, seguiment i contravigilància durant el setembre. Actualment, G.O.A. estaria ultimant els preparatius per ensinistrar, abans de finals d'any, un nou grup compost per membres de diferents cossos policials que rebran formació en tir i mètodes de combat tàctic.

Una xarxa internacional

Al llarg de la segona quinzena d'aquest novembre, G.O.A. Tactical Industries durà a terme cursos d'operacions especials, lluita contra el terrorisme i kravmagà a Polònia i el Perú. Aquests dos països, juntament amb l'Estat d'Israel, són els destins

Un dels centres d'entrenament que empra G.O.A. està ubicat a dos quilòmetres de la Franja de Gaza

La marca lleidatana també du a terme cursos a Polònia i el Perú, on imparteixen formació sota legislacions laxes

predilectes de la marca lleidatana per esquivar les restriccions de l'Estat espanyol i instruir la seva clientela en entrenaments als quals no podrien accedir als territoris sota la seva administració.

Els seus llaços amb ambdós països són fruit de les aliances internacionals que estan construint amb un sector puixant dins l'entramat mundial d'empreses dedicades a la seguretat. Diamonds Corporation & Swat ELITE E.I.R.L és el seu soci al país andí i compta amb una sucursal a la ciutat de Trujillo i una base al barri

de l'Eixample de la ciutat de Barcelona. El seu fundador i director és Stalin Galan, el qual, des de 1998, acumula certificats professionals com a instructor en armes i tàctiques militars i policials a països com Alemanya, Turquia, Mèxic o els Estats Units. Aquesta col·laboració ha permès a G.O.A. participar directament o mitjançant els seus socis en formacions a països llatinoamericans com el Brasil, on han treballat per l'exèrcit, o l'Argentina, on han instruït membres de les unitats GAD d'intervenció contra el terrorisme

Un document oficial dem de l'Estat espanyol s'entre

Publiquem en exclusiva una llista del cos d'elit de la policia militar per múltiples vulneracions de drets humans, ha instruït agents

N. R. | @La_Directa

Mes de juliol de l'any 2018 a Rio de Janeiro (Brasil). Un grup de 21 homes provinents d'arreu de l'Estat espanyol finalitzen una instrucció de nou dies a la caserna del Batalló d'Operacions Policials Especials (BOPE). Entre ells, s'hi troben sis mossos d'esquadra, sis membres de l'Exèrcit de Terra espanyol (tres dels Grups d'Operacions Especials, dos soldats i un sergent), un soldat d'Infanteria de Marina, dos policies municipals, dos ertzaines, un agent de la Policia Nacional espanyola, un de vigilància duanera, un sotsinspector en cap de policia local i un guàrdia urbà. Aquesta acta d'inscripció i realització de pràctiques d'aplicacions tàctiques és un document intern que certifica el fet que membres de l'exèrcit i de les forces i cossos de seguretat de l'Estat espanyol reben instrucció en tècniques militars a l'estranger.

El BOPE és un cos temut a les faveles de Rio de Janeiro, on els assassinats i les violacions de drets humans que ha comès -reiteradament denunciades per organitzacions com Amnistia Internacional- no han liquidat les xarxes de crim organitzat i tràfic de drogues que proliferen entre les comunitats més pobres

i vulnerables del país. Com una tèntrica declaració d'intencions, el símbol del batalló és un punyal clavat en una calavera superposada a una creu formada per dues pistoles. Els seus membres, la majoria dels quals són fidels evangèlics, s'autanomenen "les calaveres de Crist" i formen part del mateix moviment neopentecostal que va ser clau en la victòria electoral de l'ultradretà Jair

Bolsonaro, president del Brasil des del gener de 2019. Prèviament al canvi de govern, 13.387 persones van resultar mortes a mans de la policia entre els anys 2013 i 2017 tan sols a l'estat de Rio de Janeiro. El setge a les faveles s'ha intensificat amb l'arribada del nou governador bolsonarista, el jutge Winston

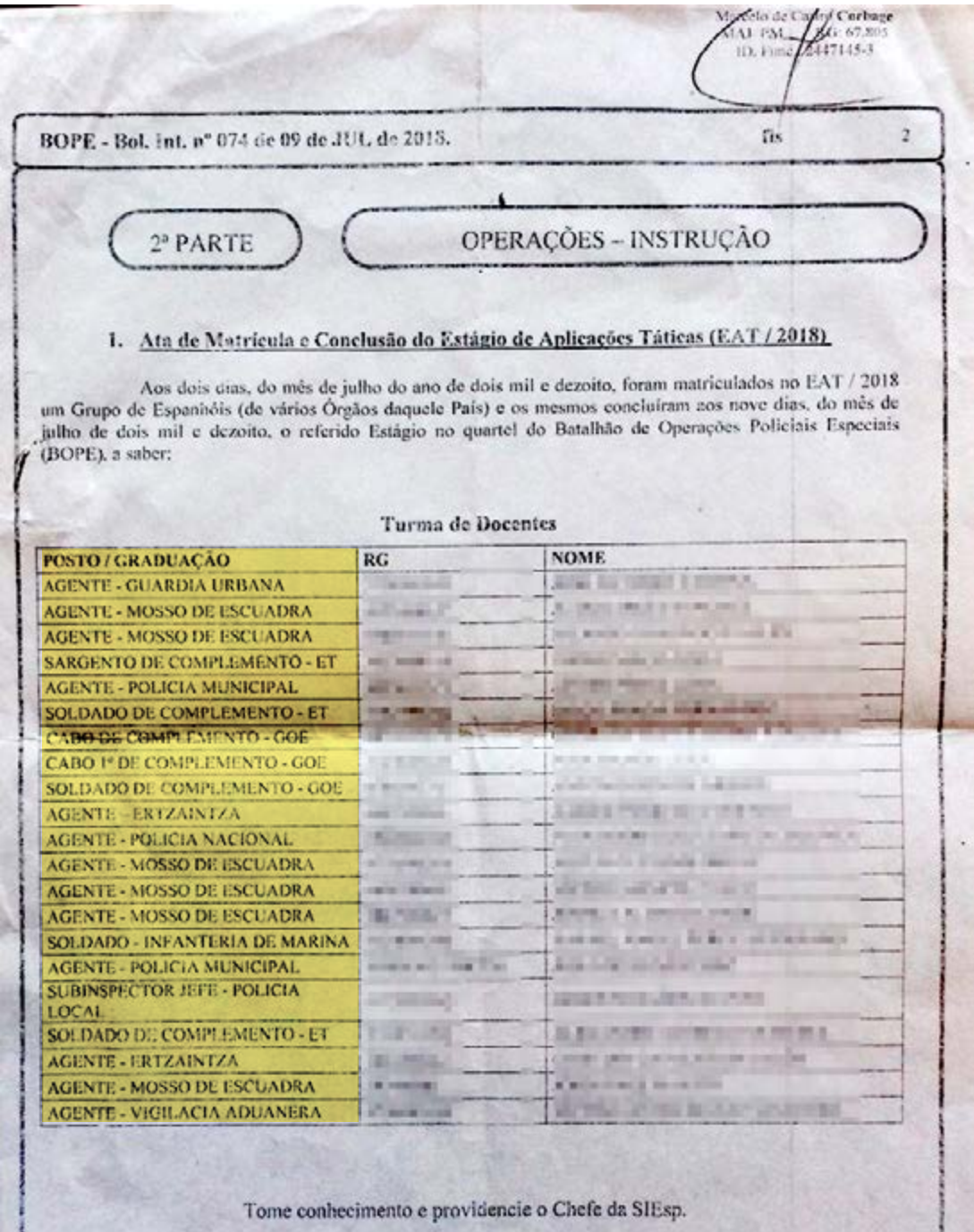
Witzel, qui ha proposat l'ús de franc-tiradors i drons equipats amb metralladores per combatre el narcotràfic.

El document que publiquem porta la rúbrica de Marcelo de Castro Corbage, major del BOPE i cap de la secció d'educació especialitzada de la Policia Militar de l'estat de Rio de Janeiro. De Castro va ser processat i expulsat del BOPE l'any 2015 per haver sostret il·legalment durant un operatiu una quantitat ingent de diners a un grup de narcotraficants de la ciutat brasilera.

21 agents de cossos policials i militars estatals van rebre nou dies d'instrucció impartida al Brasil pel Batalló d'Operacions Policials Especials

Mostra que militars i policies entrenen en favelas del Brasil

Car de Rio de Janeiro on es constata que aquesta unitat, denunciada dels Mossos d'Esquadra, entre d'altres

La relació d'inscrits a la instrucció duta a terme pel temut BOPE

Posteriorment, va ser absolt, reincorporat al cos i condecorat pel consistori el passat mes de juny.

Una de les tantes incògnites que plana sobre aquesta tropa d'elit és la seva implicació en l'assassinat de l'activista feminista i antiracista, militant del Partit Socialisme i Llibertat i regidora de la ciutat de Rio, Marielle Franco. Diversos testimonis han assenyalat un expolicia del BOPE com la persona que la va executar amb quatre trets al cap el 14 de març de 2018, quatre mesos abans del viatge dels policies i militars espanyols.

Aquesta no ha estat la primera experiència d'agents de l'Estat espanyol amb membres del BOPE, ja que l'estiu de 2017 dos dels seus membres van viatjar fins a Creixell (Tarragonès). En aquella ocasió, l'empresa ASAD (dedicada a la instrucció de policies i personal de seguretat privada), l'organització no governamental K-9, la policia local i l'Ajuntament van organitzar diverses conferències i entrenaments intensius per a més d'una vintena d'agents de diferents policies locals i dels Mossos d'Esquadra. La trobada es va repetir l'abril de 2018, aquesta vegada en un indret desconegut entre les demarcacions de Tarragona i Barcelona. ●

G.O.A. col·labora amb altres marques per donar formació pròpia de les forces especials a agents que no la necessiten

i el crim organitzat. Al seu torn, unitats d'elit de cossos policials de sis països africans (entre els quals trobem Nigèria, el Congo o Guinea Equatorial) han rebut suport d'aquesta xarxa internacional.

Finalment, un dels principals nodes d'activitat està situat a 45 quilòmetres de la ciutat polonesa de Poznan, en un petit poble anomenat Wlosciejewki. Enmig d'un enclavament rodejat de boscos s'alça l'autoproclamada Acadèmia de Seguretat Europea

(ESA, en les sigles en anglès), un macrocomplex de 150 hectàrees per on han passat més de 5.000 alumnes de 68 països diferents (segons les seves pròpies xifres) des de l'any 1992. Aquest és un dels llocs preferits i habituals de Galvan i el seu equip, els quals continuen formant membres de cossos de seguretat amb armament i tècniques que -en la immensa majoria dels casos- ni poden ni necessiten emprar per complir amb les responsabilitats que tenen encomanades amb la ciutadania. ●

Camp de tir habitual de G.O.A. al complex de Can Bosch a Rosselló (Segrià) / N. R.

N. R. | @La_Directa

Una parella de perdius i un conill surten al nostre pas sense espantar-se gaire, perquè saben que per aquestes latituds els trets van per una altra banda. Ens trobem al quilòmetre 12 de la carretera nacional 230, a tocar del municipi de Rosselló, al bell mig de la plana de Lleida. Entre granges i camps de secà, es troba el complex Can Bosch, una empresa familiar fundada l'any 1989 pel matrimoni format per Carmen Calderó i José María Bosch Solanes.

Molta gent de la zona coneix l'indret pel restaurant i les piscines a l'aire lliure de les quals disposa, que a l'estiu esdevenen una bona opció per passar el dia en remull i sufocar la calor tòrrida que sovinteja aquestes contrades. El tir al vol, considerat una pràctica esportiva i recreativa, ha estat constant des dels inicis de les instal·lacions, que ara compta amb dues armeries, i ha ampliat les àrees dedicades a disparar: una galeria de tir d'aire comprimit, una altra de precisió, una de tir pràctic i un camp de *compak sporting* (una disciplina moderna de tir al vol).

Això ha provocat que als amants habituals d'aquesta activitat, entre els quals principalment es troben caçadors que practiquen la precisió amb què dispararan les seves preses, s'hi sumin policies i militars que troben en aquest espai un bon lloc per instruir-se a través de G.O.A. Tactical Industries, capitanejada per Francisco Galvan Pardo. La seva acadèmia amb seu a Alpicat, a set quilòmetres de distància de Can Bosch, té en aquests terrenys la base d'entrenament habitual i de realització de cursos regulars a Catalunya i la resta de l'Estat espanyol.

Un negoci de la mà dels Mossos d'Esquadra

G.O.A. ha aprofundit en les relacions institucionals i polítiques com una línia estratègica del seu negoci. La responsabilitat en aquest àmbit recau en Eva Álvarez del Manzano, una dona amb una extensa xarxa de contactes dins l'aparell de l'Estat: és filla del difunt tinent general de l'Exèrcit de Terra Bernardo Álvarez del Manzano, qui va

Les àrees dedicades a la pràctica de tir han guanyat terreny al complex de Can Bosch, conegut pel seu restaurant

G.O.A. Tactical ha trobat en aquests terrenys de Rosselló una base regular on celebrar cursos per a agents

ser cap del Comandament d'Operacions de l'Estat Major de la Defensa espanyola.

Entre els principals col·laboradors de l'empresa a casa nostra trobem el Sindicat de Mossos d'Esquadra (SME), que també té una divisió per a agents de les policies locals. Actualment, l'SME té un pes significatiu dins del cos, ja que la coalició que forma amb dos sindicats més compta amb quatre representants dels dotze que tenen els agents al Consell de la Policia, òrgan de representació paritària de la Generalitat i els membres del cos.

El 19 de novembre, l'SME organitza conjuntament amb G.O.A. i els seus socis a l'Estat d'Israel, el Perú i Polònia una conferència internacional de formació privada policial i militar de "resposta al terrorisme internacional". L'esdeveniment comptarà amb la presència de ponents nacionals i internacionals, serà totalment gratuït i se celebrarà en un lloc desconegut de la ciutat de Barcelona,

UN SINDICAT DE MOSSOS PROMOCIONA EL NEGOCI DE LA SEGURETAT PRIVADA

L'SME ofereix descomptes per als cursos de G.O.A. Tactical, amb qui coorganitza una conferència internacional antiterrorista. La marca d'Alpicat compta amb la filla d'un tinent general de l'exèrcit com a responsable de relacions institucionals

que “per seguretat” es donarà a conèixer un dia abans de la cita tan sols a les persones inscrites.

El sindicat també ofereix a la seva filiació un 10% de descompte en els cursos impartits pel G.O.A. Tactical Industries tant a l'estranger com a Catalunya, així com descomptes especials al gimnàs ubicat a la seva seu d'Alpicat i a un segon que regenten a Balaguer. Fan especial èmfasi en la realització del nou curs universitari d'instructor en tècniques de tir professional, impulsat per l'acadèmia lleidatana amb l'objectiu d'expedir una titulació pròpia amb el segell de la Universitat Europea Miguel de Cervantes.

No obstant això, i independentment de la seva filiació sindical, múltiples agents de la policia autonòmica han passat pel complex de Can Bosch de la mà de G.O.A. els darrers anys. Ho demostren les imatges publicades a internet en les quals apareixen membres de les Àrees Bàsiques Policials (ABP), antiavalots de l'Àrea de Recursos Operatius (ARRO) i la Brigada Mòbil (BRIMO), agents de la Unitat Canina o del Grup Especial d'Intervenció (GEI), dos membres del qual han estat alumnes del centre.

Tot i que G.O.A. forma principalment policies i militars, en alguna ocasió també instrueix civils.

Va ser el cas de deu sometents (patrulles veïnals) de pobles propers a Lleida, als quals van assessorar en tècniques de defensa personal i mesures de vigilància sense armes amb el pretext que poguessin fer front a les onades de robatoris que es van produir a les acaballes de l'any 2017.

L'activitat de l'empresa de Galvan no para de créixer i actualment ja té calendaritzada més d'una vintena de cursos durant el primer semestre de 2020, la majoria a Can Bosch i un a l'Iraq. Celebren que l'any 2018 van formar 932 alumnes, xifra que enguany afirmen haver superat des del mes de setembre. “Gràcies a totes les forces i cossos de seguretat per confiar en nosaltres”, clouen.

Oficialitat opaca

Les activitats de G.O.A. i altres operadores del sector estan subjectes a la Llei 5/2004, de seguretat privada, que regula l'activitat de les empreses un cop obtinguda la resolució positiva per part del Ministeri de l'Interior espanyol. Al seu torn, els centres de formació són competència autonòmica i s'inclouen en un registre que -en el cas català- queda sota control de l'Àrea Central de Policia Administrativa dels

Mossos d'Esquadra, mitjançant una declaració prèvia de responsabilitat que assegurí el compliment dels requisits de la llei per part dels seus capitosts.

Els centres estan obligats a comunicar les formacions que publiciten i el seu professorat està homologat pel ministeri. Les places docents de les matèries tècniques estan copades per policies i militars en situació de retir i també en actiu, ja que tenen autoritzada la compatibilitat per desenvolupar aquest tipus d'activitats que suposen una important injecció econòmica. Els títols que expedeixen els centres no tenen caràcter oficial, però sí que estan homologats per associacions internacionals del sector i aporten reconeixement i prestigi dins dels cossos policials domèstics.

Finalment, cal esmentar que en cap de les bases de dades mercantils consultades per dur a terme aquest reportatge s'ha pogut trobar el rastre de societats a nom de Francisco Galvan, que només tindria registrades al seu nom dues marques o noms comercials: G.O.A. Tactical Industries Law Enforcement & Military Training i Tacticat Police Defense System. L'estructura empresarial que s'hi amaga darrere continua sent una incògnita a hores d'ara. ●

ESPECTRES VISIBLES

UNA INSTAL·LACIÓ
DE CLAUDIO CORREA
COMISSARIADA PER
ALEXANDRA LAUDO

CASTELL DE MONTJUÏC
SALA 20

8.10.2019
31.1.2020

Ajuntament de
Barcelona

EL NEGOCI DELS EXÈRCITS A LA CARTA

Les guerres globals accentuen la mobilitat d'exmembres de policies, exèrcits o guerrilles que es reconverteixen en soldats privats o corporatius per participar en conflictes armats

Blanca Todó | @La_Directa

Executive Outcomes, DynCorp, Aegis Defense Services, Titan Corporation, Triple Canopy, Defion International, GS4 o Military Professional Resources són algunes entre els centenars d'empreses de seguretat privades que ofereixen serveis militars a diversos països del món. Generen un volum de negoci de 100.000 milions de dòlars anuals i proliferen exponencialment a mesura que avancen els processos de paramilitarisme o d'externalització d'unes guerres que històricament duïen a terme forces regulars. El personal pot estar format per exmembres de cossos de policia, d'exèrcits, de guerrilles o de grups de narcotraficants. Milers de persones de múltiples nacionalitats són reciclades i contractades per empreses que aprofiten els seus coneixements per traslladar-les a zones de combat o per fer tasques de seguretat a indrets en conflicte.

Els darrers vint anys, els seus escamots i serveis han participat de la protecció de mines de diamants a Sierra Leone i la República Centreafricana o d'atacs i operacions de contraguerrilla a Angola, El Salvador, l'Índia o Colòmbia. També els podem trobar en controls fronterers al Pacífic, en la vigilància i la repressió contra les comunitats indígenes que lluiten contra l'oleoducte Dakota Pipe Line als Estats Units, en la vigilància d'assentaments i *checkpoints* a Cisjordània, en la infanteria islamista combatent amb Turquia contra el poble kurd del nord de Síria o en les matances de civils des de vehicles paramilitars estatunidencs a l'Afganistan.

Segons l'informe de l'Institut Internacional per a l'Acció No-violenta (Novact) de 2018, *La força invisible*, aquestes persones també "donen suport i inclús substitueixen els soldats en conflictes armats, ocupacions militars prolongades o de manteniment de la pau, seguretat marítima, estabilització i processos de reconstrucció postconflicte i crisis d'emergència. Les seves funcions també inclouen l'interrogatori a detingudes, la protecció d'infraestructures militars, les tasques d'intel·ligència, l'entrenament d'altres cossos de seguretat, el control de *checkpoints* i fronteres o la participació en operacions de combat".

Els EUA, país d'externalització de la guerra
Aquesta privatització de la pràctica militar ha generat acadèmies i agències de formació a Dinamarca o els estats israelià i francès. Part

d'aquest engranatge transnacional es retrata al documental *The Lab*, on s'al·ludeix a la formació militar que exagents del Mossad israelià imparteixen a la policia especial del Brasil que intervé a les favelas. Un dels motius seria la similitud de l'arquitectura i la morfologia dels camps de refugiades de Nablus i els carrers estrets i altament concentrats de Rio de Janeiro.

D'altra banda, el sorgiment d'exèrcits privats troba el seu màxim exponent en països com Rússia o els Estats Units i en empreses com la famosa Blackwater, denunciada per matances a la guerra de l'Iraq. Va ser durant les invasions de l'Afganistan i l'Iraq, on es calculava que participaven més de 400 d'aquestes companyies, quan l'ús de mercenaris estatunidencs es va desplegar amb més força. Es va arribar a les 190.000 persones emplaçades a l'Iraq durant l'any 2008.

Progressivament, les administracions de Reagan, Bush pare i Clinton havien anat augmentant les externalitzacions cap a aquestes societats, que

Les empreses que ofereixen serveis militars tenen un volum de negoci de 100.000 milions de dòlars anuals

Durant l'any 2008 es van arribar a sumar 190.000 contractistes emplaçats a l'Iraq ocupat

Empleats de Dyncorp treballen amb l'exèrcit dels Estats Units

ofereixen serveis logístics de provisions per a les tropes, telecomunicacions, enllaç, vigilància, tasques de xòfer i guardaespalles, seguretat d'instal·lacions, intel·ligència, desminat, pilotatge de drons i helicòpters de combat, entrenament i operacions encobertes. Els salaris elevats, l'armament punter i la llibertat de moviment són, sovint, els al·licients amb què captar tant exmembres d'exèrcits com soldats d'elit. Segons Felipe Daza, investigador de Novact, “des de la invasió de l'Iraq, el perfil de soldat privat ha passat de ser un home, blanc, nord-americà, nòrdic o de l'est d'Europa amb àmplia experiència militar, a un perfil de segona onada format per exsoldats que provenen de Colòmbia, el Pakistan, Nigèria o Llatinoamèrica. També cal destacar la incorporació de dones que ocupen tasques d'intel·ligència, tecnologia o seguretat nacional”.

Des de l'Iraq i l'Estat espanyol fins a Colòmbia

La invasió de l'Iraq va suposar un autèntic camp de proves i aventures per a múltiples contractistes. Segons va publicar *La Gaceta de los Negocios* i va assegurar el president de l'Associació Espanyola d'Escortes (ASES), Vicente de la Cruz, l'empresa Blackwater va ocupar membres del cos de paracaigudistes i de la Legió de l'exèrcit espanyol que haurien demanat una excedència temporal per treballar amb aquesta empresa des del 2002 fins al 2004. En total, 24 sol-

lats i un nombre indeterminat de membres del Grup Especial d'Operacions (GEO) de la Policia Nacional espanyola van rebre uns salaris que rondaven els 600 euros diaris.

Pàgines web amb seu social i física a Bogotá com Mifuturoglobal.com o IGSolutions mostren públicament les seves ofertes i requisits per enviar exmilitars de Colòmbia a l'Iraq i l'Afganistan, amb avisos de vacants de personal mèdic, paramèdic i de traducció “amb disponibilitat per viatjar”. “Un cop soldats, soldats per a tota la vida”, proclama el full d'inscripció. El diari *El Tiempo de Bogotá* ja va destapar l'any 2006 que setze exoficials de l'exèrcit i de la policia van viatjar a l'Iraq per protegir infraestructures petrolieres i fer tasques d'escorta a missions diplomàtiques i funcionaris o a caravanes que transportaven armament i material militar. Segons revelava el mateix mitjà, els contractes eren d'un any, recollien salaris que oscil·laven entre els 2.000 i els 7.000 dòlars mensuals i incloïen vacances i assegurances de vida.

Desregulació i ambigüitat

Aquest personal militar, estigui contractat per l'administració pública, per empreses privades o per multinacionals extractives que operen en territoris dels pobles originaris, està sotmès a un control menys reglat que les tropes regulars. La situació és aquesta, malgrat que

existeixen legislacions internacionals com l'article 2 de la Convenció de Nacions Unides de 1998 contra el reclutament, ús, finançament i entrenament de mercenaris. El problema rau en la definició d'aquest terme, que no s'aplica al personal d'aquestes agències de seguretat i queda subjecte de manera imprecisa a tractats com les Convencions de Ginebra, on ni se'ls prohibeix la participació ni reben l'estatus de combatent. S'opera, així, en una mena de buit legal: “Els estats exportadors d'aquests serveis no els volen regular. Tot porta a una autoregulació sota documents i tractats que tan sols parlen de recomanacions i certificacions. Cal una regulació internacional específica, ja que és un fenomen transnacional i requereix un mecanisme internacional”, apunta Daza.

Alhora, la mort d'aquest personal no engreixa les xifres de baixes oficials i passa desapercebuda per l'opinió pública. Tan sols iniciatives privades com el web ICasualties es van dedicar a recopilar informació de les més de mil morts de contractistes durant la invasió de l'Iraq. En un grau menor, l'expressió d'aquest fenomen a l'Estat espanyol també s'evidencia amb el sorgiment d'empreses de desallotjaments extrajudicials com Desokupa, que han suposat una segona oportunitat laboral per a una galàxia d'individus provinents de l'exèrcit o de cossos paramilitars i forces de seguretat d'arreu del món. ●

Mari Luz Esteban,

antropòloga i activista feminista

“Se separa jeràrquicament les dones que fan la teoria i les que la duen a la pràctica”

Text: Sara Borrella | @sralane

Fotografia: Miguel Lopez Mallach | @MallachPhoto

Volia escriure abans d'estudiar medicina i antropologia, però, finalment, ho va haver de fer després. Ara ja ha publicat quatre llibres. Mari Luz Esteban va començar tractant la salut i els cossos, i ha continuat treballant altres temes com l'amor o la mort. Abans, però, va treballar dotze anys com a metge de planificació familiar al seu poble, Basauri. La seva darrera obra, *El feminisme i les transformacions en la política* (Pol·len, 2019), enfoca el feminisme com un mudar la pell des d'un sentir “múltiple, divers i contradictori”, sota la poderosa idea d'estar juntes. Conversem amb ella sobre els canvis, els conflictes i els límits culturals i polítics del feminisme recent.

Quins han estat els motius que t'han portat a publicar un assaig sobre les transformacions del feminisme?

Una invitació. Aquest llibre surt primer en èuscar el 2017, dins d'una col·lecció que es diu Lisipe, sobre opressió de gènere i feminisme, que publica l'editorial Susa i dirigeix la politòloga feminista Jule Goikoetxea. A la col·lecció apareixen assajos curts amb un mateix format estètic. La Jule em va convidar a escriure un llibre sobre el que jo volgués i em vaig plantejar diverses possibilitats. Una d'elles era agafar textos que ja havia escrit per algunes conferències sobre diversos temes. Els vaig transformar en un llibre.

Com has viscut el procés editorial del llibre, que es va publicar en èuscar, després en castellà i, finalment, en català? Has afegit alguna cosa nova?

No és la primera vegada que em passa. Per exemple, el meu primer llibre de poemes, *Amaren heriotzak libreago egin ninduen*, va ser traduït posteriorment al català (*La mort de la meua mare em va fer més lliure*) i al castellà. En aquesta ocasió, sí que he actualitzat algunes coses. He afegit un apartat que es diu “I després de les vagues del 8-M, què?”, perquè no havíem fet la primera gran vaga feminista quan va sortir el llibre en èuscar. Existien les bronques, però eren un altre tipus de bronques. Jo parlo sempre de les meves vivències i des de les meves vivències al País Basc. Per tant, he hagut de fer una relectura perquè es puguin entendre des de fora algunes referències i idees que desenvolupo. I perquè el

conjunt pugui fer servei a persones diverses des de la seva pròpia experiència.

Pertanys al moviment feminista des de fa dècades i tots els teus llibres estan escrits des d'aquesta perspectiva.

El feminisme ha travessat la meua vida. Entro al moviment l'any 1977, quan es van celebrar les primeres Jornades Feministes del País Basc al campus universitari de Leioa. Aquest va ser el primer gran esdeveniment en què vaig participar. Després vaig conèixer el grup de dones del meu poble, Basauri, i vaig començar a formar-ne part, i també de l'assemblea de dones de Biscaia. A més, la meua experiència laboral s'ha entrellaçat amb l'activisme. Vaig estudiar medicina, i el fet d'estar al grup de dones de Basauri va facilitar que acabés treballant al centre de planificació familiar que havíem creat des del grup. Després d'això vaig fer antropologia i vaig acabar al món acadèmic. Avui dia continuo formant part del grup de dones de Basauri i de la casa de dones Marienea. Al llibre parlo de tota aquesta experiència simultània des de diferents espais i abordo com això ha anat transformat la meua manera de ser i de sentir el feminisme.

Planteges que anomenar el feminisme en singular té un valor polític i et preguntes per què és un tema tabú. Què t'ha mogut a formular aquesta reflexió?

Sé que això és una mica provocador avui dia, però vull convidar a la reflexió. Soc conscient que hi

ha diferents plantejaments i contextos feministes i que moltes vegades no es tenen en compte. El plural serveix per expressar això. No és que vulgui carregar-me el plural, però sí que em crida una mica l'atenció que anomenar-nos en singular s'hagi convertit en un tabú. Hi ha gent que té la idea de marcar el plural molt elaborada, i jo entenc i accepto els seus arguments. Però per què parlem sempre de feminismes si no parlem mai d'ecologismes?

No creus que és una raó una mica simplista? Segur que hi ha alguna cosa de la teva experiència que t'ha mogut a plantejar-t'ho.

Des de la meua experiència, sento que el moviment feminista basc és un, que hem estat sempre unides per molt que ens hàgim enfadat. A escala mundial també ho sento així. El conflicte intern sempre ha existit dins del moviment. Per mi això és un senyal de salut col·lectiva, perquè vol dir que hi ha diferents plantejaments; si no és així, significa que estàs fent fora la dissidència. M'agrada molt com ho expressa Justa Montero quan parla d'un "nosaltres inclusiu i obert que no pot usurpar la paraula de cap persona". A les V Jornades Feministes de Durango es parlava d'un "feminisme que s'ennuegui".

Què us ha obligat a viure en conflicte?

Un dels temes que ens ha emprès ha estat l'existència de diferents lectures del conflicte basc. Hi ha hagut i continua havent-hi posicions diferents. En el passat era un tema on el feminisme no entrava, excepte en moments molt puntuals. Si hi penso en clau històrica, però, crec que això ha tingut un vessant molt positiu, perquè viure

en una societat travessada per conflictes ens ha permès aprendre a buscar maneres d'estar juntes. A mi sempre m'ha agradat parlar d'*euskal feminismoa*, de feminisme basc, tot i que abans s'associava a les dones que es definien com a *abertzales* i agrupaven les qüestions de classe, de gènere i nacional.

Com l'escriptora Maria Mercè Marçal i el seu "tres voltes rebel"...

Exacte. Actualment, però, l'*euskal feminismoa* va més enllà i ens integra a totes. A les darreres jornades que hem celebrat ho hem pogut veure. S'ha fet una gran aposta perquè tothom se senti partícip i convidat, tothom que estigui fent alguna activitat o pensant alguna cosa col·lectivament. Tornant al tema del singular i el plural, també em pregunto on ens està portant parlar de feminismes. Ens plantejem d'on sorgeix aquesta necessitat? Teresa Maldonado té alguns textos en aquesta línia que m'agraden molt. Això no solament ens porta a dir que som molts feminismes, cosa que no trobo que estigui malament, sinó a dir que n'hi ha de bons i de dolents, que el meu és el bo i n'hi ha d'altres que no ho són. És a dir: no et fa pensar en les aliances sinó tot el contrari. Tenim molts problemes i no els resoldrem cadascuna des de la seva paradeta. Hem de pensar-nos i estar juntes. I em sembla que utilitzar el singular de tant

en tant ens serveix, si volem pensar-nos des de les aliances i el debat comú.

Creus que ens hem excedit a donar tanta importància a la visibilització de la pluralitat? Existeix una identitat comuna?

Sí. Ho hem vist com un fruit de la darrera dècada, però potser això té a veure amb una manera d'entendre i de viure el feminisme des de la identitat. Reivindiquem identitats diferents que impliquen teoritzacions també diferents, i això ens fa veure'ns de manera diferent: jo soc del feminisme queer, jo soc del feminisme comunitari, jo soc del feminisme *abertzale*, etc. I hem de pensar fins a quin punt això és beneficiós o no. Jo simplement plantejo la pregunta de per què no es pot utilitzar el singular avui dia. Jone Miren Hernández, una altra companya, parla de pràctiques plurals sota una identitat comuna. Pot haver-hi gent que no hi estigui d'acord, però a les vagues del 8-M jo he sentit que existia aquesta identitat comuna.

I, en relació amb això, com creus que estem generant el coneixement i els sabers feministes?

Una cosa és com es produeix i l'altra si es visibilitza o no en el conjunt dels processos de coneixement. Pel que fa a la manera, crec que s'està generant en xarxa, amb intervencions múltiples, amb persones molt expertes i especialitzades en certs temes, amb persones que treballen el coneixement des de la

“ ”

Per què parlem sempre de feminismes en plural si no parlem mai d'ecologismes?

No resoldrem els problemes cadascuna des de la seva paradeta, hem de pensar-nos i estar juntes

pràctica i amb combinacions i articulacions entre unes i altres. En definitiva, s'està fent d'una forma molt complexa. I ho dic positivament, encara que al llibre explico que el sistema d'expertes en què vivim també afecta les feministes: el sistema individualista emprenedor i neoliberal, la idea que et fas tu mateixa, ens influeix i provoca que el coneixement s'hagi jerarquitzat. Hi ha dones que s'han especialitzat més en el saber i altres que, com que no es reconeix el seu coneixement, es dediquen a fer, participar i mobilitzar-se. No m'agrada aquesta separació jeràrquica entre les dones que fan la teoria i les que la duen a la pràctica. No reflecteix bé la realitat i crea desigualtats i desequilibris en els reconeixements interns i externs, per exemple en el tema de les cures. A mi això em fa pena, crec que cada cop tenim més desajustada la teoria i la praxi i falten debats profunds i reposats sobre alguns temes. Hem de refer els circuits col·lectius del coneixement, el saber col·lectiu de la multitud, sense caure en aquest sistema d'expertes. I això no impedeix que reconeguem l'aportació de les persones concretes que escriuen o pensen bé.

Durant una conferència que vas impartir al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, vas parlar d'un "feminisme de consum". Què significa?

Vull dir que estem creant noves maneres de militància i de concebre què vol dir ser feminista. Cada

vegada hi ha més dones disposades a fer alguna cosa, però moltes no participen d'associacions o col·lectius que requereixen una regularitat. Molta gent va a xerrades, seminaris, jornades i participa de diferents iniciatives. Tenim el públic, a diferència d'altres moviments socials, però és complicat saber què fan les dones amb això que escolten. No és que hàgim perdut el debat, perquè es debat a les universitats i en alguns col·lectius: em refereixo al desequilibri entre les activistes i el públic que fa que el feminisme que anomeno d'opinió vagi guanyant força i hegemonia. S'està perdent l'anonimat d'allò col·lectiu en benefici de la creació d'una certa elit de l'opinió. La societat ha canviat i el feminisme també està mudant la pell. Hi ha molta producció, però hauríem de reflexionar sobre aquest fenomen. Si no hi ha debat, qui decideix sobre allò que hem de fer? Qui està fent els criteris?

Expliques que al País Basc esteu renovant els pactes històrics del feminisme i poseu totes les violències sobre la taula, incloent-hi qüestions com la defensa de la llengua o la situació política basca en el postconflicte. A Catalunya, estem vivint les respostes a la sentència del procés i la repressió. Com podem fer que el feminisme no quedi fora en un moment de revolta?

Al País Basc partim del fet que estem en una altra fase després de la dissolució d'ETA i estem construint lentament un univers nou a partir d'aquí. Han sorgit agendes feministes, iniciatives o investigacions en un espai de construcció de la pau, on abans hi havia moltes dones que hi treballaven però ho feien sense una reflexió de gènere. Feministes que fa molt temps que treballen en conflictes internacionals ens ho havien alertat: en conflictes com el nostre, les relacions de gènere es veuen afectades. He d'esmentar també Ahotsak, un col·lectiu de parlamentàries (també una membre del PP, tot i que després el partit li va dir que no hi podia continuar) que l'any 2006 va acordar un manifest amb dos punts: el diàleg és possible i la violència ja no serveix. Unes dones són les primeres representants polítiques que arriben públicament a un acord d'aquest tipus. Ara, el feminisme està visibilitzant totes les violències: les patides per les dones migrades o refugiades, per les preses, per les que pateixen maltractaments de diverses tipologies o són violades. De vegades sembla que tot era i és violència, però l'avantatge d'aquest tema és que ens inclou a totes perquè hi ha moltes violències que ens travessen. No volem deixar fora cap violència. El pacte s'ha renovat i ara implica parlar de tots els temes. Ara, la gran majoria d'actes i assemblees es fan en èuscar, amb servei de traducció general o amb les *xuxurlariak*, que s'encarreguen de fer la traducció pels individus o petits grups que no entenen l'èuscar. Tothom (o la majoria) entén que ha de ser així. Això ha canviat la sonoritat de les sales, perquè se sent un soroll de fons. Hem tingut moltes dones preses que ara estan explicant el que van patir dins de les seves organitzacions, fent una crítica i autocrítica. Si no ho posem tot en relació, no entenem què està passant ni agafem totes les claus que podem recollir per entendre els processos. Estar-hi totes és positiu. Si no veiem el feminisme en context de revolta, ens hem de preguntar el motiu i també si podem fer alguna cosa perquè hi sigui. Sento curiositat pel que està passant o passarà en relació amb això a Catalunya.

Creus que el feminisme està guanyant hegemonia cultural?

Sí. També crec que el moviment està molt viu i això es nota. A més, som molt autocrítics

“ ”

Tenim el repte de la pluralitat en aspectes sense resoldre com la raça, la colonialitat o l'edat

Hem de pensar com seguim organitzades i com convertim aquesta organització en pressió social

i revisem el que fem, la qual cosa no passa en tots els àmbits. També té a veure amb el fet que, a diferència d'alguns moviments, el feminisme compromet tota la vida: el treball; les relacions sexuals, afectives i amoroses; la participació política; la vida al carrer; etc. Això també forma part de l'èxit. En aquest sentit, crec que l'activisme pel dret a l'autodeterminació o la independència necessita el feminisme i la teoria de la interseccionalitat. Algunes reivindicacions que abans potser es plantejaven des d'un àmbit identitari, ara es poden veure en clau de sobirania. En aquest aspecte, el feminisme pot aportar-hi molt.

Quins reptes creus que tenim després de l'últim 8-M?

Tenim diversos reptes. Un d'ells és consolidar una organització més enllà de les mobilitzacions concretes: com seguim organitzades i com estructurarem aquesta organització per convertir-la en pressió social. I com concretarem les reivindicacions perquè no es quedin en l'àmbit discursiu, perquè resolguin problemes de les dones. Tenim el repte de la diversitat i de la pluralitat en aspectes sense resoldre com la raça, la colonialitat o l'edat. I hem de buscar maneres d'aconseguir un moviment transversal divers, d'harmonitzar la institucionalització i la professionalització feminista amb les pràctiques des de l'activisme, etcètera. ●

a doble espai

Estranyament revoltades

Aquests dies, als carrers, les dones comencem a tenir la representativitat en la confrontació. Ho fem sabent que, sense la rereguarda, no hi pot haver barricada física ni simbòlica

Carla Alsina Muro | @ahurea_
Sociòloga feminista

L'estranyesa i l'excepcionalitat són la normalitat de les dones. Aquests dies ha tornat l'excepcionalitat en el marc dels informatius i les tertúlies. Ha costat emmarcar el perquè d'aquest jovent que ha pres la seva posició vers la sentència. Una oposició frontal que els i les ha situat al davant de tot de les mobilitzacions, enmig del foc i enfront de càmeres -a les quals els sorprenia la joventut i el gènere de les participants. També sorprenien la diversitat d'orígens, les consignes transversals i les maneres de fer. Potser cal parlar una mica més del paper de les dones en les revoltes, perquè, a poc a poc, anem fent de les genealogies feministes, història i memòria viva.

En el marc de la revolta, les dones han jugat un paper històric d'emancipació de la vida. En comptes de declarar la guerra a la vida, com es fa des del capitalisme i el patriarcat, la guerra que empenyen els feminismes és contra aquests sistemes d'opressió, amb les eines que no són les de l'amo: les cures, l'amor i la solidaritat.

El dia de la vaga del 18 d'octubre es va muntar un punt de cures, primers auxilis i avituallament al meu barri. Una companya relata que hi havia molta gent necessitada i agraïda de tenir un lloc on poder estar i col·laborar sense estar a primera fila, perquè tenia por. Estem necessitats de comunitats on formar part de la revolta, des de diferents punts, llocs o vincles. I les dones ho han fet des dels rols que s'acostumen a anomenar de rereguarda. Però si aquests papers són els de cuinar, parlar, plorar, cuidar i abraçar, no podria ser que els espais de sosteniment de la vida fossin també els espais de sosteniment de la revolta?

Gràcies a l'ecofeminisme podem escapar de la il·lusió de la immortalitat i aprendre que les persones som cossos vulnerables i finits, com explica Yayo Herrero a *Sujetos arraigados en la tierra y en los cuerpos*. Assumir la corporeïtat ens porta a ser conscients de la immanència de la vida humana i de la necessitat de la interdependència. Aquesta interrelació, que necessitem durant totes les edats, surt a la llum especialment en certs moments. Però les persones no podríem sobreviure si no fos perquè altres dediquen temps i energia a cuidar els nostres cossos.

Per això era important l'existència d'aquest lloc de cures i, sobretot, pensar en aquests espais: lluny de ser secundaris, són imprescindibles i, per tant, centrals per la nostra història política. Aquesta consciència de les pròpies necessitats humanes, revisant els esquemes mentals i representacions amb les quals comprenem i actuem en el món, és una tasca fonamental per reubicar-nos, per reconstruir i reinventar les formes de vincular-nos entre nosaltres i en moments històrics com el que estem

És probable que aquesta tardor també estiguem desobeint els mandats de gènere? A les dones no se'ns ha permès ser dolentes

vivint. Qui ha estat, aleshores, la gent garant d'aquesta part invisibilitzada de les nostres revoltes? Sí: ja sabem que han estat, sobretot, les dones.

Memòries de les cures a les lluites

Recordo un estudi sobre el paper de les dones en la Plataforma en Defensa de l'Ebre. S'hi apuntava que les dones del moviment havien estat responsables d'aquesta feina permanent, cíclica i vital. Això havia permès alliberar els homes, que es desresponsabilitzen sin d'aquestes tasques per realitzar activitats més intermitents i sovint més públiques. Per tant, si no pensem aquesta part fonamental de les lluites i les revoltes, invisibilitzarem intrínsecament una part de la història i deixarem molta gent fora i exclosa, sense saber que aquests són espais centrals on participar. I si mirem la centralitat de la història, aquella que s'escrui des de l'acció i la producció, com diu l'amiga Mireia, la construcció de gènere continua disposant els elements perquè nosaltres no l'acabem d'ocupar. O perquè no puguem fer política amb normalitat.

En sortir de l'espectacle *Ocaña, la reina de les ram-*

bles, vam xerrar d'això amb la Mercè. Què passa amb la història de totes aquelles dones al peu del canó en la defensa de drets, que han possibilitat el nostre lloc social i polític avui dia? Just fa pocs dies ens vam trobar amb un meravellós i necessari exercici de memòria històrica, al número d'octubre de la revista *Idees*. Un article firmat per Mercè Otero Vidal i Montserrat Otero Vidal traçava una genealogia de les nostres lluites, resistències i papers en les revoltes, de la mà d'incansables lluitadores de Ca la Dona.

Teresa Claramunt, Ángeles López de Ayala i Amalia Domingo són noms que rescaten d'aquesta primera onada de dones mobilitzades, en el marc de la Segona República. Alhora, reivindiquen el paper les dones de la vaga de la Canadenca.

Com recorda la meva companya de feina, la Rosa, el moviment feminista a Catalunya, com a la resta de l'Estat, neix al caliu de les lluites antifranquistes, del moviment veïnal i del moviment obrer. Qui eren aquestes dones de la xarxa de vocalies de dones, dels grups de dones per l'avortament, de les dones

antimilitaristes, i tantes altres que practicaven el que avui anomenem desobediència civil?

Amb la cosina Mariona compartim la necessitat de rescatar la memòria de les que desobeïen practicant avortaments quan eren il·legals o les que ajudaven a fugir les qui anaven a ser empresonades per adulteri, avortament, anticoncepció o prostitució. Aquelles eren unes lluites molt silenciades perquè resultava tabú parlar de sexualitat i dret al propi cos: bàsicament, ho era tot allò que trenqués amb la possibilitat de discriminació masclista. Aquestes són lluites ocultes, revoltes que s'han fet des de la resistència i no des de la palestra pública, que s'han fet apropiant-nos de sabers i creant-ne de nous amb xarxes extenses al llarg del territori.

S'ha perdut la por?

Aquests darrers dies, l'acció política de les dones també ha estat en primera línia. El que em diuen les que ho han viscut de prop és que les dones joves han iniciat un canvi de paradigma a diferents nivells. Podem pensar (i encertem a fer-ho) que a les primeres línies de confrontació les dones sempre hi hem estat; però aquestes setmanes aquesta realitat s'ha fet palesa des de la primera fins a l'última, des del cantó del foc fins a la darrera foguera de la nit.

Aquest canvi de paradigma es veu i es viu com una ocupació d'un lloc que se'ns havia estat vetant. Arran de les mobilitzacions dels darrers anys el 8 de març, hem perdut la por a estar al carrer, a estar en els conflictes. La vaga de totes, la manifestació nocturna, la vaga general feminista del 8 de març, han sigut escoles polítiques que han fet que la balança s'equilibri en la participació de dones i homes i persones no binàries a la revolta. Fent manifestacions no mixtes, posant cartells, rebent repressió. I també s'ha viscut aquesta confrontació entrelligada amb la interdependència intrínseca, amb les pràctiques i sabers feministes, per exemple, al punt lila de l'acampada, a les intendències en els portals, com ja han relatat alguns.

S'ha vist la representativitat de les dones en la confrontació. Potser no se'ns havia donat l'opció, i a les dones ens agrada l'acció. L'agressivitat no és solament monopoli dels homes. Deixem de dir-li violència, si us plau. És probable que aquests dies també estiguem desobeïnt els mandats de gènere? A les dones no se'ns ha permès ser dolentes, *liar-la* per *liar-la*, *liar-la* i no cuidar la resta. Quan es difuminen una mica els estereotips de gènere, comencen a sorgir aquestes expressions.

La filòsofa Encarna Bodelón diu que les històries dels feminismes són les històries de les lluites contra les opressions patriarcales. Han fugit dels discursos de l'heroïcitat i de les imatges de victimisme. Tot i així, que se'ns negui la força davant d'un moment de masculinització de l'Estat, que amb l'excusa de les crisis polítiques fa créixer l'Estat penal i l'ús d'instruments punitius, no té sentit. Ho diu Clara Camps a l'informe *Repressió i gènere* (2017). Les dones no ocuparem el lloc del discurs neoconservador, de garanters de la reproducció i la cura, sense rebel·lar-nos.

Aquests dies necessitem espais on parlar i curar les ferides. Tenim por, estem retrocedint en drets i necessitem cuidar-nos de debò i repartir bé les tasques. Sense la rereguarda no hi pot haver barricada física ni simbòlica. Esperem que aquesta necessitat de cuidar-nos i cuidar el moviment passi a ser prioritària. Això ens ensenya el feminisme. ●

pàgina oberta

Vora el riu, no hi facis el niu

La responsabilitat de les dramàtiques inundacions del mes d'octubre no és dels arbres, arbustos i canyissos que obstaculitzen els ulls dels ponts, sinó de la supèrbia que ens encega

Gabriel Borràs Calvo | @ColauRos
Biòleg

Podríem reformular el títol d'aquest article d'una altra manera: hem perdut la noció del risc? En el cas dels aiguats del 22 al 23 d'octubre que afectaren principalment la conca del riu Francolí i les comarques de les Garrigues, el Pla d'Urgell i el Priorat -a més a més de la Conca de Barberà-, és evident que sí. Els impactes de les inundacions del 1994 del Francolí-Brugent a la Riba i el desbordament del riu al barri del Serrallo de Tarragona només succeïren fa 25 anys i són encara en la memòria de la nostra generació. Trobem precedents recents en altres zones del país, com els aiguats de la Garona a la Val d'Aran el juny del 2013 o al barranc de la Galera un 23 d'octubre (precisament) de l'any 2000. Però tots sabem que la memòria és selectiva i, també, que la noció del risc desapareix quan agafem un vehicle per desplaçar-nos (tenim moltes més probabilitats de morir a causa d'un accident de trànsit que a causa d'un aiguat).

El que ha passat aquesta tardor té molt a veure amb aquesta pèrdua de noció del risc i també amb certa supèrbia humana: creure que podem fer passar l'aigua per on volem nosaltres que passi. I això, estimats lectors, no funciona així. Durant dècennis hem confiat que les defenses *sòlides* a base de formigó i escullera de pedra ens salvarien de la força de l'aigua. Hem pensat que l'ocupació de l'espai fluvial per tota mena d'infraestructures viàries, ferroviàries i de serveis (gas, oleoductes...), tot i aprofitar els espais de domini públic dels rius, ens estalviaria expropiacions, i que la implantació de polígons industrials i comercials era totalment compatible amb les riberes.

Hem cregut en aquesta supèrbia fins que un dia el riu va decidir tornar a recuperar el que és seu: la matinada del 22 al 23 d'octubre d'enguany, el cabal del riu Francolí arribà a quasi 1.300 m³/s, un cabal equivalent al del Roine a la desembocadura, deu vegades superior al de l'Ebre a Tortosa. Un cabal d'aigua d'aquesta magnitud, barrejat amb milers de tones de material sòlid (pedres, roques, sorres, llims, material vegetal), ¿creieu que en arribar a les planes de les valls

-ocupades per les nostres construccions- no depassarà el llit del riu i ocuparà la plana fluvial que ha anat configurant durant milers i milers d'anys?

Mesures i emergències

A Europa, des de fa anys, s'estan re-naturalitzant les lleres dels rius, des-fent proteccions per tornar a recuperar meandres i construint basses pulmó en lloc d'enfaixar i empetitir el riu. A Catalunya comencen a haver-hi exemples significatius, com la recuperació de l'espai inundable de la Pletera, a Torroella de Montgrí, que suposà la desconnexió d'uns vials en sòl qualificat d'urbanitzable. La clau de volta no és fer una neteja de les lleres, endegar i enfaixar els rius, sinó disposar d'una planificació territorial intel·ligent que s'adapti als riscos.

A més, la necessitat d'actuar augmenta en un context d'emergència climàtica com el que ens afecta, on els períodes de sequera són més llargs i, per contra, els aiguats cada cop són més concentrats i intensos. De fet, els resultats de les projeccions climàtiques del Servei Meteorològic de Catalunya suggereixen que la variabilitat interanual de la precipitació l'any 2050 serà més elevada que la registrada durant el període 1971-2000, especialment al litoral i prelitoral. Alhora, es projecta un augment en la probabilitat d'ocurrència d'episodis de precipitació extrema (superior als 200 litres per metre quadrat en 24 hores) per al conjunt de Catalunya.

No s'hi val a dir que la culpa és dels arbres, arbustos i canyissos que obstaculitzen els ulls dels ponts: la culpa és de la supèrbia que ens encega i de l'obsessió per guanyar avui cinc euros encara que demà n'hàgim de perdre vint mil. La culpa és de la creença que som el centre del món, que podem ensinistrar-ho tot, que podem fer un ús il·limitat dels recursos i que la tecnologia ens salvarà de qualsevol desastre. La culpa és, també, de mesurar l'estat de les coses basant-se en el producte interior brut, el mateix indicador que comptabilitza la reparació de les destrosses d'un fenomen meteorològic extrem (noves inversions, noves infraestructures,

més llocs de treball, etcètera) com a creixement econòmic.

El canvi climàtic no és solament un problema ambiental, sinó un signe més que el model de creixement que la humanitat ha adoptat des de la revolució industrial fins ara és insostenible econòmicament, energèticament, ambientalment i socialment. Per tant, siguem més intel·ligents i adaptem-nos millor al medi que ens envolta. Ens hi va la vida. ●

“

No es tracta de fer una neteja de les lleres i enfaixar els rius, sinó de fer una planificació territorial que s'adapti als riscos

Relleu cooperatiu: molt camp per córrer

Professionals de sectors molt afectats per la precarietat, com el repartiment i la missatgeria, busquen altres fórmules d'ocupació

Encara que recentment també es produeix a escala més petita, la transformació d'empreses mercantils en cooperatives s'ha donat sobretot en contextos de lluites laborals i crisi econòmica

Carles Masià | @chmasia
Pablo Bonat | @pablobonat

Quan pensem en el concepte d'empresa recuperada, sovint ens ve al cap el moviment de fàbriques sense patró sorgit a l'Argentina arran de la crisi de 2001 i popularitzat mitjançant documentals com *La toma*. En tenim exemples més propers amb el teló de fons de la reconversió industrial de la dècada dels vuitanta: Numax, fàbrica de l'Eixample barceloní que es va tornar a posar en marxa sota control obrer (i que el realitzador Joaquim Jordà va immortalitzar al documental *Numax presenta*), o Mol-Matric, sorgida del tancament de Talleres Alá a Barberà del Vallès.

Avui, gran part de la producció industrial s'ha deslocalitzat a territoris

amb salaris més baixos i menys protecció laboral, i l'economia ha basculat cap als serveis. A banda, la llei concursal vigent dificulta que les assalariades puguin conservar la feina i alenteix els cobraments vinculats al Fons de Garantia Salarial. Per tot plegat, és complicat que plantilles àmplies prenguin el control dels mitjans de producció. "El context ha canviat. El repte actual és que l'administració i les institucions cooperatives arribin a temps als centres de treball perquè la gent pugui plantejar-se recuperar una empresa en crisi", explica Jesús Carrión, advocat del Col·lectiu Ronda. En tots aquests casos, els col·lectius de treballadores han d'iniciar un procés per veure si és factible

continuar amb l'activitat econòmica i planificar el traspàs. També han d'analitzar les possibilitats d'accedir a recursos com la capitalització de l'atur, les potencials indemnitzacions i les subvencions a la creació de cooperatives.

Durant els últims anys, s'estan impulsant accions per difondre aquesta opció des del mateix moviment cooperatiu a escala local. En aquest sentit, la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya, amb catorze nodes arreu del territori, ha organitzat xerrades per difondre el model i ha publicat guies amb els passos que cal seguir. També destaca una desena d'exemples inspiradors, com Musicop, escola de música de Mataró fundada »

» arran del tancament d'una antiga societat limitada, i Nou Indret, cooperativa de mobles de Santa Coloma de Farners. En aquest cas, les treballadores van assumir l'activitat quan la propietat es va jubilar.

Missatgeria i falses autònomes

Tal com hem vist, la casuística és variada i depèn del context. En algunes ocasions, són les mateixes acomiadades d'una empresa les que inicien un nou projecte en el mateix sector d'activitat. És la història de les missatgeres de Mensakas, nascuda a l'ombra de l'explotació laboral promoguda per les plataformes de repartiment de menjar a domicili. Ara són una cooperativa de treball formada per 19 sòcies. "A la ciutat de Barcelona hi ha milers de repartidores i molt poques treballen esporàdicament, perquè no et surt a compte pagar-te els autònoms. Les persones que fa més de sis mesos que s'hi dediquen acaben fent unes 50 hores setmanals. A Mensakas volem ser una alternativa a tot això", explica Nuri Soto, sòcia de la cooperativa i portaveu de Riders x Derechos, plataforma vinculada a la Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC).

Totes les sòcies eren falses autònomes que treballaven per a cinc plataformes: Deliveroo, Glovo, Stuart, Take it Easy i Shargo. El seu cicle de lluita va començar amb la demanda de millores laborals, després es van syndicar i, finalment, van convocar una vaga. Tot seguit, van arribar els acomiadaments o les *desconnexions*, si preferim emprar la terminologia d'aquestes empreses. En paral·lel a la gestació de la cooperativa, es va anar desenvolupant la batalla judicial. Recentment, nou antigues repartidores de Deliveroo han guanyat un judici: se'ls ha reconegut l'existència d'una relació laboral amb la plataforma. A més, hi ha una sentència que obliga Glovo a pagar les cotitzacions a la Seguretat Social endarrerides, ja que es considera que les repartidores eren treballadores per compte d'altri.

Del cercapersones al telèfon mòbil

El conflicte actual ens transporta al que va viure el sector de la missatgeria a la dècada dels vuitanta. Una de les diferències és que abans les repartidores anaven amb walkie-talkies i cercapersones, i ara depenen d'una aplicació instal·lada al telèfon mòbil. Precisament, de la lluita del col·lectiu d'acomiadades de l'empresa Mensajeros Radio (després MRW) va sorgir Trèvol, l'any 1984, cooperativa pionera en missatgeria ecològica. I també se'ls va

reconèixer la situació falses autònomes als tribunals. Per a Soto, "és un tema cíclic: cada cop que surt un avenç tècnic, s'intenta fer servir com a excusa per vulnerar els drets laborals. Creiem que es poden fer servir noves tecnologies i, al mateix temps, garantir drets".

Ara, la cooperativa està ultimant una aplicació de codi obert financada gràcies a una campanya de micromecenatge. Amb vista al futur, Mensakas es vol centrar en la missatgeria per donar vida al comerç local i de proximitat, però també té l'objectiu de promoure la inserció laboral i poder oferir un lloc de feina a més expulsades de Glovo. Durant el procés

de muntar l'empresa, les sòcies es van anar apropant al món cooperatiu i sindical, fet que "ens ha aportat una enorme consciència social i un munt d'aprenentatges", afirma Soto.

Cooperatives i participatives a la Catalunya Nord

Molts cops, les qüestions més ideològiques passen a un segon pla quan el que està en joc és el lloc de treball.

Sol é Vie és una empresa de serveis d'atenció a les persones de Perpinyà que, a finals de 2013, es va declarar en suspensió de pagaments. El juliol de l'any següent, 26 de les 31 treballadores van decidir recuperar l'empresa per constituir una societat cooperativa i participativa (SCOP) i van fer aportacions al capital social d'uns 20.000 euros per cap. Això els va permetre salvar 34 llocs de feina, un aspecte clau, tal com reconeixen les mateixes cooperativistes. En un context com el nord-català, amb un atur crònic i elevat, les treballadores defensen que les cooperatives són un bon antídote que genera ocupació. Malgrat tot, lamenten que les institucions públiques tenen més línies de subvenció per a les associacions que competeixen en el mateix àmbit social.

D'altra banda, Sol é Vie també reivindica el fet diferencial que les caracteritza respecte d'altres formats empresarials: implicació equitativa de la plantilla i una dimensió més humana. Les treballadores expliquen que molta gent gran les contracta perquè són una cooperativa, ja que

els recorda les iniciatives obreres de la postguerra. Com a repte de futur, a les sòcies (majoritàriament dones) els agradaria augmentar la intercooperació amb les empreses de l'entorn.

Un món rural viu

Els processos de transformació cooperativa també es produeixen fora de les àrees urbanes i poden servir per dinamitzar el món rural. La Gavassença, formatgeria de la Guingeta d'Àneu, al Pallars Sobirà, n'és un exemple. Un dels socis fundadors és David Gay, vinculat a l'Escola de Pastors de Catalunya, que va conèixer la Rosa i en Jesús quan estaven a punt de jubilar-se. En lloc de tancar l'establiment,

van acabar acordant un traspass perquè l'activitat continués amb saba nova. "Ara, com a cooperativa, ens encarreguem de tot el procés productiu: gestionem el ramat, tenim cura dels prats, elaborem artesanalment els formatges i els comercialitzem", explica Gay. Porten les cabres als terrenys del Parc Natural de l'Alt Pirineu, segueixen criteris de ramaderia ecològica, ajuden a gestio-

Mensakas neix a l'ombra de l'explotació laboral que promouen les plataformes de repartiment de menjar a domicili

Nascuda l'any 1984, Trèvol és una iniciativa pionera en missatgeria ecològica

Sol é Vie és una empresa de serveis recuperada per les seves treballadores després d'una suspensió de pagaments

nar els boscos i afavoreixen la sobirania alimentària de les comarques pirinenques.

Al País Valencià, el relleu cooperatiu té recorregut en l'àmbit educatiu: l'escola Mestres de la Creu, a Mislata (l'Horta), es va reconvertir en cooperativa mitjançant una cessió dels fundadors; Som Escola (València) és gestionada per 12 sòcies i Ele Aleph (també a València) va néixer del tancament d'una acadèmia d'idiomes després que el propietari els deixés a l'estacada. En el sector de les noves tecnologies, Akra Informàtica va sorgir d'un ERO d'extinció d'una empresa a Alacant, després que els quatre socis capitalitzessin l'atur i invertissin la indemnització. Es tracta

La recuperació d'empreses mitjançant la fórmula cooperativa permet aplicar alternatives laborals i econòmiques

d'alguns dels casos més recents que esmenta la Federació Valenciana d'Empreses Cooperatives de Treball Associat (FEVECTA).

Tot i els obstacles existents, la recuperació d'empreses permet posar en pràctica alternatives laborals i econòmiques des del mateix moviment cooperatiu. A banda del manteniment dels llocs de treball i la implicació amb la comunitat més propera, també s'han de tenir en compte els processos relacionats amb l'aprenentatge i l'autogestió a la feina. És fàcil imaginar que, si el model pogués accedir a més recursos, finançament i difusió, el seu potencial de transformació es multiplicaria. ●

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària
www.nodo50.org/kamiloasetas
kamiloasetas@nodo50.org

La **Directa** utilitza els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans
 08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

Dictadures digitals a l'Àfrica subsahariana

Diversos governs de la regió empren els talls del subministrament d'internet o de l'accés a les xarxes socials com una manera d'obstaculitzar protestes

Fernando Díaz Alpuente | @elsituacionista

Tens el mòbil a la butxaca quan, de sobte, et sona l'alarma d'arribada d'un missatge. L'agafes, com tants altres cops, i obres l'aplicació per saber què et volen dir. No et pots resistir a veure qui t'ha enviat el missatge. No vols deixar de saber què t'explica. En aquesta ocasió és un text que et deixa aclaparat un mes abans de les eleccions presidencials: l'actual president del país és mort, però fa temps que hauria estat substituït per un doble d'origen sudanès, el qual es presenta a la reelecció. Te l'ha enviat un dels teus contactes de confiança. Aquest missatge va circular per xarxes socials a Nigèria durant la campanya presidencial de 2018-2019. Tenia un doble objectiu: desinformar i generar desconfiança sobre el sistema democràtic i sobre les xarxes socials. El president nigerià, Muhammadu Buhari, que va acabar guanyant la reelecció, va haver de sortir a defensar-se de les acusacions: "Soc jo de veritat. T'ho asseguro".

El fenomen de les *fake news* fa temps que havia arribat a les xarxes socials de la regió de l'Àfrica subsahariana. No era pas una novetat, ja existien abans. La diferència és que ara les notícies falses no només afebleixen el sistema democràtic, sinó les capacitats de la població per exercir la seva ciutadania política, tot just després d'un cicle en què se n'havia apoderat. La desinformació, però, no sempre va en contra dels governs: com va passar a Kènia, durant les eleccions de 2013 i 2017, els actors de la política formal la van fer servir per mobilitzar i generar tensions partidistes.

Desinformació i bloqueig comunicatiu

La desinformació només ha estat una de les eines dels governs subsaharians per tractar de desactivar les protestes que han tingut lloc a tota la regió, ininterrompudament, des de 2010. Els talls d'internet o de les xarxes socials n'han estat d'altres.

L'Institut Sud-africà d'Assumptes Internacionals ha comptabilitzat, entre 2016 i 2017, 119 bloquejos d'accés a internet en general i 43 bloquejos d'accés únicament a les xarxes socials.

Els governs africans estan seguint dues estratègies diferenciades per poder deixar sense eines digitals als moviments socials. Per una banda, se n'impulsa el tancament directe, tal com fa el govern d'Etiòpia cada cop que tenen lloc mobilitzacions als carrers de la capital. Per l'altra, s'elaboren unes normatives que, fins i tot en situació de normalitat, dificulten l'accés al ciberespai a gran part de la població: l'impost diari a les xarxes socials -que ha de pagar

Les elits polítiques volen tancar un cicle d'apoderament ciutadà posant obstacles a les eines que fa servir l'activisme

El govern ugandès cobra un impost per dificultar l'ús de les xarxes socials a la majoria de la població

Una dona vota en unes eleccions a Nigèria, on s'han usat notícies falses per influir en els resultats

cada persona si les vol fer servir- a Uganda n'és un dels exemples.

Els talls persegueixen l'objectiu de no permetre que la dissidència es comuniqui amb l'exterior. Durant els dies més àlgids del procés independentista de la regió anglòfona de l'Ambazònia, al Camerun, el govern de Paul Biya va tallar l'accés a internet des del juny de 2017 fins al gener de 2018. El resultat és que una repressió cruenta gairebé ha passat desapercebuda internacionalment.

Un altre cas paradigmàtic va ser el tall que el nou president de Zimbàbue, Emmerson Mnangagwa, va promoure arran de les protestes del gener d'aquest any contra les reformes econòmiques del seu govern. El substitut -i antic aliat- del dictador Mugabe va poder reprimir les mobilitzacions sense que ningú fes de testimoni, sense que la solidaritat internacional o les pressions de la resta de països l'afectessin.

Les interrupcions de l'accés a internet també s'han empleat en eleccions presidencials amb resultats qüestionables, com a la República Democràtica del Congo. El desembre de 2018, i amb una estructura de protesta civil pro-democràcia real molt entrenada durant anys de lluita contra l'antic president Kabila, el tall de les comunicacions va impedir una bona coordinació entre diferents grups i va comportar una invisibilització de la protesta. Es va contenir un escenari polític que hauria resultat incòmode per als governants nacionals i per a uns actors internacionals disposats a no perdre capacitat d'influència en un país estratègic.

La generació d'un contrapoder real

Els governs subsaharians han estat atacant l'arrel del canvi polític a Àfrica els últims deu anys. Durant les revoltes i mobilitzacions de l'inici de la dècada, multitud de persones van fer servir les xarxes socials per organitzar-se políticament i enfrontar-se a les derives totalitàries de determinades democràcies. El cas més rellevant va ser el del Senegal, que es va organitzar amb una etiqueta

La nova geopolítica és una geopolítica de la contrareforma, on ni tan sols es defensen els valors de la democràcia liberal

El descrèdit del sistema de drets internacionals facilita que domini el principi de no-intervenció en afers interns dels estats

a Twitter -#SUNU2012- per fiscalitzar la manipulació electoral que el president Wade intentava dur a terme per garantir-se la reelecció. Però experiències com el moviment Balay Citoyen de Burkina Faso o la protesta contra el frau electoral a Gàmbia tampoc no es poden entendre sense l'ús de les noves tecnologies.

Sigui per qüestions materials, sigui per qüestions democràtiques, la població africana s'està organitzant. I les xarxes socials i internet hi juguen un paper protagonista. És allà on l'activisme es reconeix i on troba la capacitat de sumar-se a moviments més grans que els seus per generar un impacte superior. La joventut comença a parlar d'un nou panafricanisme, on el passat és

diferent a cada país però el futur ha de ser comú: democràcia i millora de les condicions de vida.

Fins aleshores, la societat veia com les desigualtats s'incrementaven i com els règims democràtics -o semidemocràtics- incomplien qualsevol expectativa de millora social o política. La gran majoria de la població no tenia accés a la política estatal o a les estructures organitzades de la societat civil. Àfrica va formar part, així, de la revolta global que s'estava duent a terme. I no podia ser aliena als nous aires que els governs d'arreu del món han implementat.

Geopolítica de la contrareforma

Els canvis internacionals han generat l'escenari adequat perquè els governs africans generin el que s'ha qualificat de *dictadures digitals*. La pèrdua de credibilitat del sistema de drets internacionals, provocada per anys i anys de menyspreu i incompliment de les normatives i els drets internacionalment reconeguts, genera un espai per la solidaritat entre governs i el principi de no-intervenció en qüestions internes.

Les xarxes socials i internet eren les eines dels moviments polítics africans per organitzar-se i també per fer visible la seva protesta. A diferència de les mobilitzacions a l'Amèrica Llatina, Hong Kong o Catalunya, les protestes africanes gairebé mai són col·locades als mapes de les revoltes globals. Però, poc o molt, la visualització de les revoltes modificava l'escenari internacional en què s'havien de moure els lideratges polítics del continent.

A hores d'ara, però, el món ha canviat i cada país es plega sobre si mateix. La nova geopolítica és una geopolítica de la contrareforma, on ni tan sols els valors de la democràcia liberal són defensats com a mínims. Les dictadures digitals africanes són reproduïdes, en major o menor mesura, per democràcies occidentals consolidades, i la regió subsahariana s'ha constituït com a una zona d'experimentació on provar noves eines polítiques de desinformació i limitació d'accés al món virtual. ●

A Colòmbia no importa la vida

El conflicte armat torna a agafar el caràcter sanguinari de fa unes dècades a algunes regions del país, on a més s'accentua un pla sistemàtic de persecució de lideresses indígenes i camperoles

Berta Camprubí | @bertacamprubi

“Molt bona nit. Estem al punt de control. Ha passat una camioneta negra emportant-se els troncs que teníem a banda i banda. Les persones que estaven de guàrdia han sortit: els han disparat i gràcies a Déu no hi ha hagut ferits, però estem en alerta perquè sembla que hi ha moviment al voltant del territori”. Cristina Bautista, autoritat tradicional neehwe'sx del Resguard Indígena de Tacueyó (municipi de Toribío, departament del Cauca), va enviar aquest missatge de veu a diferents grups de WhatsApp la nit del 28 d'octubre. L'endemà va ser assassinada a trets juntament amb Asdrubal Cayapu, Eliodoro Finscue, José Gerardo Soto i James Soto, membres de la Guàrdia Indígena del poble nasa, un cos autònom de defensa i autoprotecció del territori que funciona en diverses comunitats indígenes d'arreu de Colòmbia.

El narcotràfic disputa el territori

“El conflicte al nord del Cauca té molt a veure amb la disputa i l'ambició d'apoderar-se dels territoris i les seves riqueses”, explica Roseli Finscue, coordinadora del programa Dona del Consell Regional Indígena del Cauca (CRIC). Finscue, experta en drets humans i pobles indígenes, apunta un seguit de causes de l'augment de la violència: l'abandonament institucional, l'apropiació del territori “a través dels cultius d'ús il·lícit i de les economies il·legals” i la colonització “subtil” per part d'esglésies evangèliques. “Les garanties per desenvolupar una economia pròpia no són suficients i la gent ha recorregut a la via que els dona un mercat [econòmicament] segur, malgrat els riscos”, segueix la lideressa nasa. Aquest mercat és la fulla de coca i de marihuana, que ofereix collites cada tres mesos i assegura compradores que fins i tot els recullen la mercaderia a casa. El risc és la violència inherentment lligada a aquesta activitat i la presència al territori de grups que la monopolitzin.

L'any 2018 les Nacions Unides calculaven que a Colòmbia hi havia 169.000 hectàrees sembrades de coca. Si bé una part es destina a un ús medicinal

El Cauca és un dels departaments del país on hi ha sembrats més cultius de coca, que nodreixen els laboratoris de cocaïna

El Consell Regional Indígena de la zona és un objectiu dels grups de narcotraficants perquè s'oposa a l'economia de la droga

ancestral, la major part s'envia als laboratoris d'arreu del país on, segons la mateixa ONU, es produeix un 70% de la cocaïna mundial. El Cauca és un dels quatre departaments amb més cultius d'aquesta planta. La principal organització indígena d'aquesta regió, el CRIC, lluita des de fa dècades contra la presència del cultiu al seu territori. El problema, com apunta Finscue, és que “tot aquell que s'oposi a aquestes economies i al control extern es converteix en objectiu militar”. Cristina Bautista, lideressa compromesa i una de les fundadores del Moviment de Dones Filant Pensament del nord del Cauca, havia deixat molt clara la seva posició. Ho va dir durant la sembra i ho va repetir durant el funeral de dos guàrdies indígenes assassinats fa només tres mesos: “Això és casa nostra i, com a autoritats i des del nucli familiar, [els diem]: no són ben vinguts”, va dir als grups armats.

Segons la comunitat de Tacueyó, la camioneta negra des d'on es va disparar contra la neehwe'sx Bautista i els quatre guàrdies indígenes era de la Columna Mòbil Dagoberto Ramos, un grup de dissi-

dents de les FARC que té presència a aquesta regió des de poc després de la signatura dels acords de pau entre la guerrilla i el govern de Juan Manuel Santos. A aquest grup armat també se li atribueix l'assassinat de quatre presumptes enginyers de camins que va tenir lloc tres dies després al municipi veí de Corinto. Fonts del municipi que volen guardar l'anonimat asseguren que les víctimes eren membres de l'exèrcit en tasques d'intel·ligència. A més de la Dagoberto Ramos, un altre col·lectiu que firma molts pamflets carregats d'amenaques contra les lideresses del poble nasa del Cauca és el Càrtel de Sinaloa, organització narcotraficant mexicana que ja actua almenys en deu departaments del país -segons la fiscalia colombiana.

Una indígena assassinada cada tres dies

L'Organització Nacional Indígena de Colòmbia publicava un informe l'endemà de la massacre de Tacueyó. Al document s'assegurava que, des de la presa de possessió del president ultraconservador Ivan Duque feia quinze mesos, havien estat assassinades 120 indígenes arreu de Colòmbia, i s'afirmava que estava tenint lloc una persecució sistemàtica. El 30 d'octubre, el Consell Regional Indígena del Cauca feia una denúncia en la mateixa línia: “Per a les comunitats indígenes, igual que per a les camperoles o les afrodescendents, és un fet que ens estan matant. Són morts que condueixen al genocidi dels nostres pobles, [...] dels nostres símbols, la nostra autonomia i la nostra territorialitat”.

Al seu discurs durant el Fòrum Permanent d'Assumptes Indígenes, a la seu de l'ONU de Nova York, el 29 d'abril d'aquest any, Bautista havia denunciat que els pobles indígenes a Colòmbia són “el grup de població organitzada amb un percentatge més alt de líders i lideresses assassinades” i sol·licitava als estats membres de l'ONU “garanties jurídiques i econòmiques que permetin que els pobles indígenes del món puguin continuar enfortint els coneixements ancestrals” i “reconèixer i visibilitzar la importància de les dones com a donadores de vida”. També va denunciar les “5.730 víctimes de desplaçament forçat” o els “243 casos de reclu-

Cristina Bautista, autoritat tradicional neehwe'sx recentment assassinada

tament de menors” que han patit les comunitats indígenes del departament del Cauca des de la signatura de l'acord de pau del novembre de 2016.

Guerra contra els pobles

El ministre de Defensa colombià, Guillermo Botero, el 6 de novembre va optar per dimitir, davant la perspectiva de ser expulsat pel Congrés mitjançant la que hauria estat la segona moció de censura en la seva contra en quinze mesos de mandat. Al seu comunicat públic de renúncia no feia referència a les massacres del Cauca perpetrades a poca distància d'unes indiferents forces públiques, ni a les acusacions de tortura i assassinat de les exguerrilleres Dimar Torres o Flower Trompeta, que havien denunciat uns soldats de les forces armades. Tampoc esmentava el bombardeig militar contra un campament de dissidències de les FARC a San Vicente del Caguán, durant el qual van ser assassinades set menors d'edat. En aquell moment, el president Ivan Duque va qualificar l'operació d'“impecable”. Luis

En una sola setmana van ser assassinats vuit membres del poble nasa únicament al municipi de Toribío

“Volen que la gent es desplaci i tenir via lliure a les riqueses del territori”, afirma la líder nasa Roseli Finscue

Fernando Navarro, fins ara comandant de les forces militars, serà el nou ministre de Defensa.

“No importa la vida, no importa la diversitat, estan fent servir totes les formes d'autoritarisme i això afecta directament les dones i els infants en termes de tranquil·litat i harmonia”, assegura Roseli Finscue. Aquesta onada d'assassinats va suposar la mort de vuit membres del poble nasa només al municipi de Toribío durant la setmana del 28 d'octubre al 3 de novembre. I les autoritats indígenes sospiten: “Ens volen desequilibrar internament perquè la gent es desplaci i hi hagi via lliure per arribar als páramos, als minerals i a les riqueses que tenen els nostres territoris”, es lamenta la líder nasa. Finscue afegeix: “No diria que les dissidències són pròpiament el govern, però la seva inacció facilita la guerra i és així com s'aconsegueix que la gent marxi”. El 21 de novembre hi ha convocada una gran aturada nacional que algunes organitzacions auguren que pot seguir les passes d'Equador o Xile. ●

Màster XXIX EDICIÓ

GLOBALITZACIÓ, DESENVOLUPAMENT I COOPERACIÓ

Gener de 2020 a setembre de 2021
60 crèdits ECTS

■ Informació i matrícules Maite Sirera (msirera@ub.edu) | T. 93 402 43 25

MÓN-3

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Fundació Solidaritat
UNIVERSITAT DE BARCELONA

EL RISC DE BLANQUEJAR LA ISLAMOFÒBIA

Els atacs i les agressions recents contra la comunitat musulmana que han tingut lloc a l'Estat francès reobren un debat públic sobre el laïcisme i l'islam on la ultradreta reforça la seva presència

L'anàlisi de Joana Voisin Crusat | @joana_voisin
Periodista

Una crida per a una marxa comuna en contra de l'estigmatització de les persones musulmanes començava amb les paraules següents: "Durant massa temps, els musulmans i les musulmanes de França han patit atacs directes a través de discursos de responsables polítics i de polèmiques retransmeses per certs mitjans de comunicació, que participen així en la seva creixent estigmatització". Publicat l'1 de novembre al diari *Libération*, aquest manifest va ser signat per més de cinquanta entitats i personalitats franceses, des de col·lectius musulmans i de les *banlieues* parisenques fins a militants de les armilles grogues, passant per sindicats i partits polítics. La marxa contra la islamofòbia va tenir lloc el 10 de novembre a París i hi van participar unes 13.000 persones. És el darrer capítol d'una espiral mediàtica i institucional que ha legitimat els discursos de l'extrema dreta.

La laïcitat a les escoles com a arma llancívola

Tot va començar l'11 d'octubre, quan un parlamentari de Reagrupament Nacional (el nou nom del Front Nacional, partit d'ultradreta liderat per Marine Le Pen) al Consell Regional de Borgonya va increpar una dona musulmana en plena sessió parlamentària per instar-la a retirar-se el vel. Ella acompanyava una visita escolar de la classe del seu fill. La situació va ser suficient perquè esclatés de nou un debat sensible per a la societat

francesa: quin espai es dona als símbols religiosos a l'escola, espai públic i laic per excel·lència? Aquesta qüestió específica es va legislar amb la Llei sobre l'ús de símbols religiosos a les escoles franceses de 2004, que prohibeix portar el vel a les treballadores i alumnes de les escoles públiques. Malgrat tot, el tema continua viu entre la població francesa i en l'interior dels mateixos partits polítics.

Els esdeveniments que estan lligats al tema de la laïcitat a l'escola sempre esdevenen ràpidament polèmics i adopten grans proporcions mediàtiques. En aquest cas concret, *Libération* estimava que va haver-hi 85 debats televisius i 286 intervencions sobre aquesta temàtica a les quatre principals cadenes d'informació televisiva entre l'11 i el 18 d'octubre. En cap d'aquestes discussions hi van participar dones musulmanes que fessin ús del vel. Tal com apunta l'observatori crític dels mitjans Acrimed, "hi ha una omnipresència d'editorialistes reaccionaris i d'extrema dreta als espais televisius que permet banalitzar els discursos islamòfobs i discriminatoris a les nostres pantalles. [...] Això passa per declaracions concretes, com ara Olivier Galzi (LCI) comparant el vel amb l'uniforme nazi o Yves Thérard (*Le Figaro*) clamant amb orgull 'odio la religió musulmana', però també per la manera com es construeixen els mateixos debats televisius".

Les concessions a la ultradreta

N'és una prova concreta la mediatització de l'atemptat del 28 d'octu-

bre, en què un excandidat del Front Nacional va ferir greument dues persones musulmanes a la mesquita de Baiona. Malgrat la gravetat dels incidents, pocs mitjans el van qualificar "d'atemptat" en apel·lar a la invalidesa mental de l'agressor deguda la seva avançada edat: 84 anys. A més, un debat a LCI sobre l'esdeveniment va derivar en una discussió al voltant del suposat comunitarisme i radicalisme de la religió musulmana. S'ometia per complet qualsevol crítica envers el discurs de la ultradreta. En l'àmbit institucional, l'endemà mateix de l'atemptat, el Senat adoptava (amb 163 veus a favor i 114 en contra) una llei proposada pel partit conservador Els Republicans: es prohibia l'ús del vel a les mares que fan tasques d'acompanyament a les sortides escolars.

Mentrestant, el 31 d'octubre, Emmanuel Macron acordava fer una entrevista sobre immigració, islam, identitat i comunitarisme amb *Valeurs actuelles*, una publicació d'extrema dreta condemnada per incitar a la discriminació, l'odi i la violència. Entre d'altres, el president exposava a aquest mitjà el seu objectiu de "fer fora la gent que no té res a fer a França" i es queixava d'un sistema social francès "massa generós". L'entrevista també ha despertat indignació. Ian Brossat, portaveu del Partit Comunista Francès, ha afirmat: "Reservar una paraula presidencial a *Valeurs actuelles* és una manera de validar una revista que propaga la xenofòbia [...] i, en conseqüència, de validar aquests discursos". ●

'Untitled', una fotografia contundent d'una artista desapareguda / FRANCESCA WOODMANN

Quan el feminisme es representa: cos, sexualitat i poder

L'art amb perspectiva de gènere guanya presència en mons diversos, des de les xarxes socials fins a un espai institucional com el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

Marta Molas | @martathegoodone

“La masturbació femenina és política”. Aquesta és una de les darreres publicacions a Instagram de @solamegusto, el compte d'una parella ubicada a Barcelona formada per la porto-riquenya Larissa Pagán i Nazareth Dos Santos, de Zamora. Mitjançant fotografies de cossos diversos, frases amb missatge i molt de color rosa, el projecte vol combatre l'heteropatriarcat i apoderar les dones a través de l'autoestima i la sexualitat. El feminisme, ara, està de moda i ha arribat a Instagram per quedar-se.

Lyona és el nom artístic d'una il·lustradora i directora audiovisual que no se sent còmoda amb l'etiqueta d'il·lustradora feminista però que, tanmateix, admet: “El meu punt de vista a l'hora de fer un llibre com *Sex!oh!* (Random Còmics) és, evidentment, feminista, perquè defensa la idea que el sistema heteropatriarcal, al llarg de la història, ha reprimat el plaer a les dones”. I afegeix: “Amb aquest projecte m'he adonat que, per molt que al meu entorn hagi rebut una educació feminista, la societat que ens envolta ens ha omplert el cervell de tabús,

pors, vergonyes i prejudicis que no ens deixen gaudir del potencial sexual que tenim”. A les seves publicacions, el color rosa corre a dojo i ella ho explica així: “Durant molts anys, el rosa ha estat associat a la distinció entre gèneres i ens l'han fet odiar per allò que significava. Jo intento recuperar-lo per fer-ne una lectura més punk i l'associo amb la força i la transgressió. M'agradaria que deixés d'estar associat, únicament, al que és femení”. Lyona posa en evidència el patriarcat, però d'una manera dolça: “El punt naïf i l'humor fan que la crítica sigui digerible. Tanmateix, rebo força missatges d'odi per part de *haters* incapaces d'entendre que la meua crítica es dirigeix cap a l'heteropatriarcat i no cap a l'home. L'home no és l'enemic, sinó el sistema”, apunta.

@solamegusto i @lyona_ivanova comparteixen el rosa i el sexe, però elles no són les úniques que parlen d'aquest tema. Altres feministes, il·lustradores o artistes el fan servir com a arma d'apoderament femení. Així ho fan Lola Vendetta, amb *Más vale Lola que mal acompañada*; Emma Clit, amb *Un autre regard*, o Lúdia Yebras, amb *21 días de masturbación*, artistes »

» que han publicat llibres o guies il·lustrades que conjuguen dona i sexe. Lyona creu que la figura de les il·lustradores està en auge: “Cada vegada som més i cada vegada se’ns visibilitza més, encara que penso que sovint se’ns menysté. Força vegades m’han dit allò d’‘ah, tu fas dibuixets!’ . Veieu algú dient aquesta frase a un il·lustrador?”.

Icones per a la diversitat

Mariona López és la fundadora de Waitala, una plataforma i agència de comunicació ètica, i parla del seu projecte així: “La inquietud de comunicar de forma més inclusiva fa temps que em rondava pel cap. Un dia, caminant per Montgat (Maresme), vaig veure el senyal que diu ‘prohibit banyar-se’ i vaig adonar-me que el llenguatge visual, com el verbal, és binari. Així, per defecte, empra el masculí per representar totes les persones i només en ocasions singulars fa servir representacions fe-

La il·lustradora Lyona creu que les dones estan en auge al seu sector: “Cada vegada som més i se’ns visibilitza més, encara que penso que sovint se’ns menysté”

menines. Aquestes, sovint, reproduïxen estereotips i rols (el senyal als lavabos que estan equipats per canviar bolquers, per exemple), o bé mostra posicions secundàries (figures femenines que acompanyen la principal, que és un home)”.

López aprofundeix més en la qüestió de la representació visual i afegeix: “Penso que identificar el gènere femení amb una faldilla no és fidel a la nostra realitat, per exemple, i que tot plegat fa necessari fer alguna cosa més que denunciar-ho. Jo vaig plantejar-me que hi havia d’haver una manera alternativa de comunicar que no reproduís estereotips. Així és com vam engegar un projecte de disseny d’icones que mostra una diversitat més àmplia”. Les icones per a la diversitat de Waitala mostren una “mirada feminista interseccional” que arriben a tenir repercussió en altres àmbits, de l’economia social i solidària i l’acció social a les lluites populars i l’activisme.

A tall d’exemple, Waitala ha introduït les icones que indiquen els espais on és possible alletar, on es treballa l’apoderament o on hi ha sororitat. Aquestes dues darreres són emprades per entitats i agents de l’economia social i solidària, cooperatives, equips de professionals liberals o docents que, a més, els han fet servir per tractar críticament la reproducció dels estereotips a les aules. “Utilitzar les icones és gratuït. Així en podem fer una difusió més gran i promoure un ideal de comunicació divers, que és l’objectiu principal de l’agència”, conclou López.

De l’activisme a la institució

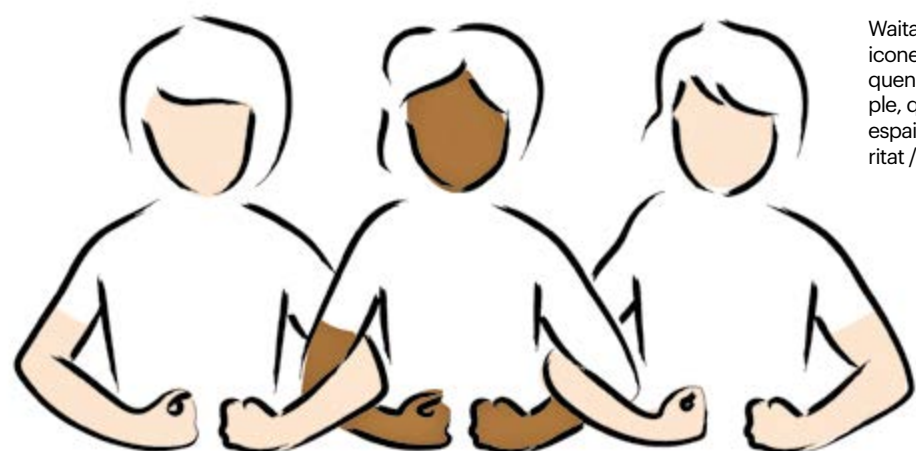
“Feminismes!” és una exposició del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i està dividida en dues seccions: ‘L’avantguarda feminista dels anys 70. Obres de la Verbund Collection, Viena’ i ‘Coreografies del gènere’, que és un recull de relats diversos i actuals sobre feminismes i gènere. L’exposició es pot veure fins al dia 1 de desembre i ofereix, també, un extens programa d’activitats que posa en diàleg el feminisme radical dels anys setanta i els feminismes actuals.

El fet que la paraula *feminisme* arribi a una institució com el CCCB no és fruit de la casualitat. “Això ha estat possible perquè, per primera vegada, es va escollir una dona com a directora, Judit Carrera. Des que va assumir la tasca de programació derivada del seu mandat, Carrera va pensar que era el moment d’ampliar l’aposta pel feminisme que el museu vehiculava amb cursos i conferències amb protagonistes com Judith Butler o Angela Davis. Per tant, oferir una exposició integral semblava una manera de consolidar aquest esforç”, explica Marta Segarra, investigadora catalana en qüestions de gènere i comissària de l’exposició.

A “Feminismes!” trobem una amalgama d’obres produïdes a la Viena dels anys setanta per artistes com Ulrike Rosenbach - que signa la reinterpretació de l’Elvis warholià que dona vida al cartell de “Feminismes!” - o Penny Slinger -autora de collages fotogràfics que denuncien la submissió femenina a través de l’erotisme, la ironia i l’humor. El recorregut arriba fins a l’actualitat i inclou projeccions de peces visuals produïdes per artistes com Mireia Sellarés (qui, clarivident, sentència: “Les dones són les

El cartell de l'exposició "Feminismes" neix d'Art is a criminal action' / U. ROSENBAACH

Waitala concep icones que indiquen, per exemple, que en un espai hi ha sororitat / WAITALA

Per la gent amb criatures...

El 16 de novembre se celebra la Segona trobada vers les escoles feministes, una proposta educativa que busca la transformació social, l'emancipació de les persones i tornar a posar la vida al centre, des de i per a l'escola pública. La trobada, que es farà a l'Escola Pegaso de Barcelona, també tractarà les pedagogies feministes a l'art, en un taller a càrrec de Roser Pineda, experta en coeducació i educació visual plàstica i artística, on es plantejaran altres maneres de pensar i de fer mitjançant l'acció creativa.

Part de l'exposició "Feminismes!" es basa en què "les etiquetes d'homes i dona han estat superades pels esdeveniments", afirma la comissària Marta Segarra

guardianes del patriarcat") o les performances criticoporno-gràfiques de Linda Porn.

Si passem entre les obres, veiem que s'hi tracten dos temes en especial: el cos i la sexualitat. La comissària de l'exposició comenta: "Hi ha molts més temes, però en els feminismes, tant dels setanta com els d'ara, són dues qüestions que estan molt presents i que, a més, travessen altres temàtiques. Si ens fixem en el pla del llenguatge artístic i plàstic, observarem que aquest, gairebé sempre, passa pels cossos i la sexualitat".

L'autora d'aquest reportatge, en la visita a l'exposició, va observar molt poca presència d'homes. En va comptar, només, quatre. "Per què no venen a veure-la? Els fa por o mandra? No se senten al·ludits?", exclama Segarra. Tampoc es veu que hi hagi autors homes que signin les obres, una situació davant la qual la comissària exposa: "Als setanta, el que fan les artistes és posar en primer pla les dones perquè, fins aleshores, sempre havien estat objectes i no subjectes. En el cas de la secció expositiva 'Les coreografies del gènere', la tesi de base és que l'etiqueta d'home i l'etiqueta de dona ha estat superada pels esdeveniments".

Cal preguntar a Segarra si l'exposició té ànim de denúncia. La resposta és clara: "El patriarcat s'acusa a si mateix. Presentem el que ha estat l'estructura patriarcal i, en funció del que s'hi mostra, cadascú ho jutjarà. L'art és art. I l'art que només acusa, potser, deixa de ser-ho. Les obres que mostrem tenen intenció artística, potser també crítica, però no acusatòria perquè l'art no fa justícia. El que sí que pot fer és interrogar-nos sobre allò que és just, sobre què significa que una societat sigui igualitària o que tothom pugui tenir vides vivibles. La funció de l'art no és fer una societat justa". Nosaltres, la ciutadania, sí que podem responsabilitzar-nos i mirar de col·laborar per a una societat justa. Homes, correu a veure-la! ●

L'autora de 'Sexjoh!' aborda la sexualitat amb franquesa i tons roses / LYONA IVANOVA

malalletra

Un cafè descafeïnat

El relat d'Anna Vilamú

-De vegades em comença a preocupar una mica menys el tema de trobar feina. Ja començo a tenir assumit que no tindrè un futur igual que el que van tenir la meva mare i el meu pare -diu la Marta, amb la frescor pròpia de qui té vint-i-pocs anys.

"No future". Els Sex Pistols ja ho havien cridat a final dels seanta i ara, més de quaranta anys després, la Marta ho tornava a dir -aquest cop sense cridar- asseguda en una cafeteria, per WhatsApp. "No future again". L'Elena, la seva amiga d'infància, li havia preguntat: "Què tal l'entrevista al Decathlon?". Es coneixien des que havien entrat a la llar d'infants Els Girasols, havien plorat juntes quan es moria la mare de Bambi i, anys més tard, amb *Un paseo para recordar*. Havien menjat pizza pel carrer tot criticant fins a deixar verd el noi amb qui la Marta va perdre la virginitat. Amigues de veritat.

-Haurem de menjar pasta amb tomàquet Solís fins que ens morim, ha, ha.

L'Elena havia estudiat comunicació audiovisual perquè li agradava fer-se fotos, mirar les que tenia guardades a l'ordinador de casa i actualitzar el Fotolog adjuntant-hi algun text o la lletra d'alguna cançó. La Marta, en canvi, havia fet història de l'art perquè quan tenia deu anys el que més li havia agradat del viatge a París que va fer amb la seva mare va ser el Louvre. Cinc minuts mirant *La mort de la Verge* de Caravaggio: les mans d'ella i els ulls d'ells. Totes dues havien cursat els estudis "quan toca" i amb vint-i-dos anys tenien un grau a la butxaca, una habitació sense llum natural en un pis compartit amb quatre persones, relacions sexuals esporàdiques i bastanta apatia.

-Tu què tal la feina, Elena?

-No em puc queixar.

No es podia queixar. Tenia una cap simpàtica que, quan el seu avi s'havia posat malalt, li havia donat algun dia lliure. Havia après el truc de fer espuma amb llet de civada prou ràpid i ja no li tremolaven les mans quan agafava més de dos plats alhora. Treballava dijous, divendres, dissabtes i diumenges.

-Però la veritat és que n'estic bastant cansada.

/ POXPOLO GORRIA

La primera vegada que l'Elena havia treballat era en una botiga de roba (música alta i olor de caramel; llums de colors i moltes noies que deixaven les samarretes arrugades a sobre dels penjadors) tenia dinou anys i la seva mare havia perdut la feina amb què es mantenien totes dues. "Elena, t'hauràs de buscar alguna cosa". Tres dies, quatre clics i estava venent les seves hores per 5,50 euros a l'home més ric del món, contenta perquè allò semblava una discoteca, fins que va pagar la primera mensualitat del lloguer.

-Normal, tia. Ja portes currant-hi gairebé mig any, a la cafeteria.

La Marta, en canvi, tot i haver fet de socorrista a la piscina del poble alguns estius, no havia buscat feina fins ara. La seva família li havia estat ingressant diners mensualment, però ara que ja havia acabat la carrera s'havia acabat, "s'havia d'espavilar". El pis a Barcelona, les despeses en menjar, cerveses i porros ja no estaven justificades. Des d'aquell moment, la Marta havia estat buscant feines i escurant estalvis. Primer en institucions culturals posant en negreta al currículum "Grau en Història de l'Art"; un correu al departament educatiu, un altre a atenció al públic, un a programació, un a comunicació. Després Vicenç Piera, un antiquari, el Fotoprix, La Casa del Libro, el Corte Inglés, l'FNAC i ara el Decathlon.

-Potser podries mirar de trobar *algo de lo teu*, no? Tu, Elena, tens molta experiència currant, segur que et veuen el currículum i t'agafen de becària en algun plató de televisió.

-No ho sé, tia. Ho vaig intentar fa mig any i res. A part que de becària em van dir que no pagaven i no sé si em molaria currar a la tele, en realitat.

-Tia, acabem de parlar després, que anava d'hora i acabaré fent tard al fisio al final.

La Marta va guardar-se el mòbil a la butxaca dels pantalons i va fer un gest per pagar el cafè amb llet de soja a desgana. Una noia de la seva edat va anar a atendre-la. Duia una samarreta negra que deia "Take your pleasures seriously" en cursiva blanca i els cabells recollits en una cua. Es va guardar al davantal les monedes que la Marta li havia deixat sobre el tovalló, li va retirar la tassa amb una mà i amb l'altra li va fregar la taula. ●

#GOTrentilitzable
X UN MÓN + SOSTENIBLE

ecofestes
Solucions ecològiques per a esdeveniments

93 837 15 48
www.ecofestes.cat

Compra'L personalitza'l
Lloga'L Got genèric de 30 i 50 cl
Renta'L Servei ràpid i eficaç
Gestió integral x grans esdeveniments!!

ressenyες

Només ens queda seguir acudint-hi

Elies Bosca | @Elies_Bosca

Han passat huit anys des de *Música i lletra* (Propaganda pel fet!, 2011), darrer àlbum d'estudi de Feliu Ventura. Durant este temps, la seua activitat ha girat al voltant de diferents projectes musicals i literaris. Tot i això, hi havia ganes de tastar nou material íntegrament propi, el qual ha vist la llum recentment sota el nom de *Convocatòria* (Propaganda pel fet!, 2019).

Amb una confecció molt cuidada i en format llibre-disc, se'ns presenten onze peces, cadascuna d'elles acompanyada de textos escrits per referents culturals i polítics que han marcat l'autor durant la seua trajectòria: Carlos Taibo, Jordi Cuixart, Gemma Pasqual, etcètera.

Les lletres que li donen forma ens ofereixen una barreja entre dos pols, aparentment oposats. Per un costat, manté el to de denúncia i reivindicació característic de les composicions del xatívi, que podem trobar en temes com "Cançó de bressol enmig del col·lapse", "Tornarem a cantar" o "Convocatòria" (senzill que s'ix de la tònica general per la seua

tonalitat més rockera). Per altre costat, també té lloc un cant a l'esperança i l'alegria, malgrat els temps foscos que vivim. Així, "Difon el teu somriure" o "Nostres (lloc 6)" ens conviden a ser optimistes, a brindar per allò que hem aconseguit i prendre-ho com a referència per avançar.

En definitiva, un àlbum que segueix l'estela del seu antecessor, sense arriscar-se massa i apostant per la fiabilitat que aporten els resultats passats: lletres polides al màxim i enganades amb els instruments justos per adobar el conjunt. En esta ocasió, a la ja clàssica combinació de guitarres, teclats i acordions -i sota la notable producció de Borja Penalba i Pau Cháfer- se sumen l'oboé, el fiscorn o el clarinet.

El recent guardó que li ha atorgat el jurat dels Premis Ovidi com a millor disc de cançó confirma que, quan una cosa funciona, val més no tocar-la. Com bé reconeix Ventura, la música no canvia el món per si sola, però sí que pot servir d'impuls per a qui pretén fer-ho. Així doncs, esperem que es complisca el propòsit i acudim fidels a la cita a la qual ens convoca. ●

MÚSICA
Convocatòria
Feliu Ventura
Propaganda pel fet!
2019

Un valuós material per a la reflexió

Josep Pimentel | @josep_pimentel

Carlos Taibo fa una reflexió sobre l'actualitat del moviment llibertari. Ell diferencia els anarquistes dels llibertaris, entre els que han fet seva aquesta ideologia i entre els que s'identifiquen amb aquesta conducta. Una família àmplia, heterodoxa i complementària. Per a Taibo, és més important l'exemple quotidià que les teoritzacions, vertebrades a través de sis verbs que ajudaran a configurar un projecte transformador antiautoritari: decreïxer, desurbanitzar, des-tecnologitzar, despatri-

arcalitzar, descomplexitzar i descolonitzar.

Dedica un capítol a la relació entre l'anarquisme i la qüestió catalana. Tot i considerar que és un vincle complex, reconeix que el referèndum de l'1 d'octubre es va convertir en un gest de resistència. També es considera autodeterminista. Per a Taibo, tot i que el dret d'autodeterminació està carregat de problemes i errors, li costa defensar un horitzó d'exodeterminació. Un valuós material per a la reflexió que no us deixarà indiferents. ●

LLIBRE
Anarquistas y libertarios, de aquí y de ahora
Carlos Taibo
Catarata, 2019
94 pàgines

Brecht, més que mai

TEATRE
Els fusells de la senyora Carrar
Bertolt Brecht
Dirigit per Albert González
Amb pròleg i epíleg de David Fernández
Companyia Al Galliner

David Palau | @davidpalau_

Les preguntes que s'neixen de la consciència són les que més incomoden, perquè una consciència deserta revertirà en acció -o si més no en remordiment. Tot plegat, doncs, potser comença amb la pregunta "què faria jo si no tingués por?". La guerra ens pot ser indiferent? El dubte planeja a *Els fusells de la senyora Carrar*, de Bertolt Brecht, ambientada a la Màlaga de la resistència republicana durant la Guerra Civil, on una mare vol mantenir la neutralitat d'acció desesperada per salvar la vida dels seus fills.

L'espai La Quartera i la companyia Al Galliner l'han presentat aquest octubre al

Casal Can Capablanca de Sabadell -dirigida per Albert González i amb banda sonora de Carles Belda i Anna Farriol, que desperta ràbia, força i esperança.

Seria una bona notícia per aquest país veure aviat aquesta obra en un altre teatre, de necessitat emergent i de rabiosa actualitat en uns dies en què hem naturalitzat presó i exili. Per tant, indiferència i neutralitat no són una opció. Com diu David Fernández a l'epíleg, "cap silenci ens salvarà: o t'hi poses o t'hi posen". Contra els silencis, que volin les paraules i la cultura revolucionària. Per això ens cal Brecht, més que mai. ●

/ VICTOR SERRI

“Una dona s’ha de crear una existència nova després de ser víctima de violència”

Josina Machel,
activista
moçambiquesa per
la defensa dels drets
de les dones

Berta Camprubí | @bertacamprubi

Josina Machel va néixer a Moçambic l’any 1976. És activista per la defensa dels drets humans i per la dignitat de les dones. Busca maneres d’influir en les polítiques públiques que afecten les víctimes de la violència masclista. Ella n’és una: l’any 2015 va perdre la visió de l’ull dret a mans del seu company. D’aquest atac va néixer el Moviment Kuhluka, un espai internacional i intergeneracional que ha creat cases de cura segures per a dones víctimes de violència i que busca una transformació cultural de les normes i pràctiques que posen en risc la vida de les dones arreu. Filla del comandant del Front d’Alliberament de Moçambic i expresident d’aquest país, Samora Machel, i fillastra de Nelson Mandela, Josina Machel defensa una lluita de les dones que no deixi enrere les dels països empobrits.

Quin és el punt de partida de la teva lluita pels drets i la dignitat de les dones?

Sempre he treballat en l’àrea del desenvolupament, i el que vaig estudiar més detingudament va ser la violència contra la dona. Sempre he tingut una posició molt clara en aquest tema, però fa uns quatre anys la vida em va posar en la situació d’haver-me d’enfrontar a un abusador. Aleshores va començar la meua batalla per afirmar i exigir els meus drets com a individu i com a ésser humà en un país que encara no té la capacitat de donar l’assistència deguda a les dones víctimes de violència.

Com s’ha donat la lluita contra les violències cap a les dones a Moçambic?

La nostra llei contra la violència masclista va ser aprovada el 2009, però manca una bona implementació. Hi ha instruments per lluitar contra la violència, però els índexs encara són extremadament alts. En els últims anys hi ha hagut un moviment important de conscienciació dels drets: moltes dones ja parlen sobre la violència i ja tenen el coratge de denunciar-la. Som més conscients de la dimensió del problema, però l’actitud de la nostra societat és extremadament patriarcal, amb hàbits culturals que desencoratgen que les dones denunciïn aquests actes. Necessitem una transformació en aquest sentit.

Creus que aquest caràcter patriarcal té origen en el procés de colonització?

Culturalment, les nostres tradicions van en una línia patriarcal des de molt abans de la colonització. És clar que el sistema colonial i la introducció de l’islamisme o el cristianisme hi contribueixen. La cultura i la religió poden convertir-se en blocs prohibitius que no permeten, que bloquegen, que difi-

culten les transformacions necessàries. Per aquest motiu estem treballant amb sectors religiosos, per exemple, buscant que es posicionin. Ja no es pot ignorar que les dones moren a causa de la violència masclista. Milers de dones tenen cicatrius físiques, milions de dones es queden amb traumes per la resta de la vida. I això ja s’està reconeixent.

Existeixen punts de trobada entre el feminisme i la lluita antiracista a Moçambic?

En gran manera, la lluita antiracista a Moçambic va quedar enrere amb la independència que vam assolir l’any 1975. La raça no és allò principal. Als moviments del món es considera aquesta interrelació, aquesta situació de triple opressió per la qual ser dona, ser negra i ser pobre serà sempre allò més baix; però ara la meua batalla en particular és reivindicar els drets de les dones sobrevivents. Per aquest motiu neix el Moviment Kuhluka.

Kuhluka significa renaixement. Què ha de renéixer?

Una dona ha de crear una existència nova després de ser víctima de violència masclista. Kuhluka és aquell renéixer de les plantes i els arbres després d’una gran sequera o d’un gran incendi, quan comencen a néixer flors noves anys després. Això és el que passa amb la supervivència a la violència. Volem forçar la societat a reconèixer la nostra existència diària. Llitem contra la revictimització, llitem per sanar i regenerar, per crear aliances amb què assolir la paritat entre totes les dones. Mentre les dones de Moçambic no hagin vençut la situació que viuen, les dones d’Espanya tampoc hauran vençut. És una victòria que ha de ser de totes no-saltres, de les dones africanes i d’arreu del món. ●

Després de patir maltractaments, Machel va impulsar la creació de cases segures per a dones